

BAJAI HONPOLGÁR

2015. január

XXVI. évfolyam 1. (290.) szám

Ára: 250 Ft

Ifj. Éber Sándor tanítás közben (a Türr István Múzeum archívumából)

E számunk tartalmából

- Éber Sándor a Szent Péter és Pál-templom 1938-as felújításáról (Fábián Borbála forrásközlése)
- A boldogtalan hírlapíró (Hamar Péter novellája)
- Emlékmorzsa Banga Szabolcsról
- „Továbbra sem okozhatunk csalódást fogyasztóinknak” (Zalavári László interjúja Az Év Pincészete díjat nyert Koch Csabával)
- Kínai kalandok. 1. rész: Irány északnyugat, cél: Kína (Körmöczy Áron beszámolója)
- Német lovasság Baján, 1944. A katoná szabadnapjai (Pencz Rudolf krónikájának 3. része)
- Menekülés a középszer elől. (Mayer János kritikája a Rábl Színpad legújabb előadásáról)
- Újra együtt, szeretetben (Kiss Zoltán beszámolója érettségi találkozóról)
- „Az idők teljében megsokasodunk (Nagy Erika recenziója Kabdebó Tamás új drámájáról)
- A 2014. év tartalommutatója (Jász Anikó összeállítása)
- Védendő védtelenek: a berki veréb (Nebojszki László és Schneider Viktor írása)

Ifjabb Éber Sándor diákja voltam a tiszavirág-életű építőipari technikumban

Visszaemlékezés több mint hatvan év távlatából

1951-ben „építsük a szocializmust” jelszóval felvértelve Magyarországon újabb építőipari technikumokkal növelték a már meglévő szakemberek állományát. Szülővárosomban, Kiskunhalason is beindítottak egyet, ahová sikerült belopakodnom. Belopakodni? Igen, ugyanis annak ellenére, hogy eminens diák voltam, Rákosi-bérenc polgártársaim, a magyar elvtársak osztályidegennek bélyegezve megtiltották, hogy gimnazista legyek. Egy teljes, főként zenetanulással eltöltött lyukas év után nagy nehézségek árán végül is technikumi tanuló lehettem.

Az 1952/53-as tanévben a halasi technikumot áttelepítették Bajára. Másodévesként hirtelen ott találtam magam a Vonatkert fehéren puritán téglapületében, amely akkor még érintetlenül állt. Az esetlen toldalékokat később aggatták rá. Ugyanakkor iszonyú primitív körülmények között bentlakója lettem az iskola közelében lévő, Dózsa György úti Népi Kollégiumnak, ahol katonás volt az élet. Egy mai fiatal számára az akkori agyonszabályozott, kontrollált életvitelünk teljes mértékben elképzelhetetlen és hihetetlen.

A „jó bácsi”, ahogyan Sanyi bácsi magát néha finom iróniával és némi cinizmussal is titulálta, többször megfigyeltem, amint enyhén félrekapott zöldes kalapjában, könnyed eleganciával a napsütötte platánok között iskolánkhoz sétált. Negyvenes éveinek közepén járt. A zöldes tónusokat kedvelte. Éber tanár úr csak keveseknek volt „Sanyi bácsi”, a kiválasztottaknak is csak zárt körben.

Az iskolában tanáruztuk őt, elvtársnak szólítani paradox lett volna. De nem is igen elvtársztunk. Ami a tanári kart illeti, furcsa együttes volt. Szocializmus ide,

szocializmus oda: többségük „burzsoá ideológiával volt fertőzve”, persze azért akadtak elvtársak is.

Döbbenetes látvány volt, amikor iskolánk előcsarnokában Éber Sándornak kellett a hón szeretett Rákosi (Rosenfeld) elvtársunk mellszobrát posztamensre helyeznie. Egy igazán ócska, kommersz gipszöntvényvel kellett bajlódnia. Balázs bácsi, szeretett kőműves műhelyoktatónk asszisztált neki.

Éber tanár úrral első rajzóráján szembe-sültünk először. Határozott, autoritást sugárzó volt a föllépése, kompromisszumot nem tűrő és imponáló egyben. Földiktálta, hogy milyen sorrendben, milyen vízfestékeknek kell lenni a palettán, és rögtön demonstrálta is, hogyan kell rögzítenünk őket, majd elmentmondást nem tűrően hozzátette: aki másként jár el, annak az akvarellkészletét a szemébe dobja. Határozottságával meglepte az osztályt.

Az építész, de a félig-meddig építész számára is nélkülözhetetlen a praxisorientált rajztudás. Nélkülözhetetlen még számítógépes világunkban is. Fontos, miként a zenészek számára a kottaírás. Három éven át Éber Sándor tanított minket rajzolni, de ő oktatta az ábrázoló geometriát, majd később az építészet és a művészetek történetét is. Nagy kultúrájú, sokat látott, tudását színesen, szuggesztív módon interpretáló oktató volt. Visszaemlékszem, milyen csalódott voltam, amikor az Éber-órák után, elsőéves műegyetemistaként, az ugyancsak Bajáról származó Major Máté monoton, meglehetősen száraz, az ókori építészet kezdetét analizáló előadásaival kellett beérni. Major érdekes jelenség volt, épületei Bauhaus-kultúrájúak, építészettörténeti írásai erőszakoltan marxizmus-orientáltak voltak.

Már gyerekként is szerettem rajzolni. Tihanyi mester, akinek egyik műve ott lógott nappalink falán, gyerekkori firklásaim látán szüleimnek művészpályát jövendölt nekem. Sanyi bácsi számára is rögtön nyilvánvalóvá vált, hogy valamelyest elbánok a rajzeszközökkel. Fölfigyelt rám. De tudomására jutott az is, hogy a Pécsi Konzervatórium tanáráról, Sassy Iringótól, akivel ő is barátságban volt, csellózni tanulok. Egyébként számára is választott hangszer volt a cselló, a zene pedig életem. Mellékesen, jó szimatja lévén, hamarosan ráéreztem arra is, hogy ami szülői háttérmet illetve, kultúrközegből csöppentem a népi kollégium sajátos világába.

Furcsa helyzet volt Baján, valahogy a szabadegyetem és a Rudnay-féle művésztelep alapítási szándékát tekintve „kultúrát a plebsnek” fedőnévvel leplezve, a bajai entellektüellek köreiből titokban, kifejezet-

ten polgári kultúra burjánzott. Sanyi bácsi, Éber tanár úr közéleti aktivitását is a „népi kultúráért” fedőnév álcázta. Képzőművészeti előadásokat tartott, korrigált a rajzkörben, kiállításokat szervezett.

Sanyi bácsi irántam érzett szimpátiája gyorsan érlelődött. Jóvoltából kontaktusba kerültem a bajai rajzkörrel, ahol egyszer éppen gipszfejet rajzoltam, amikor az öreg Rudnay mester munkámra nézett. Külön kollégiumi engedéllyel eljárhattam Éber Sándor esti műtörténeti előadásaira. Kiváló, nagyon szuggesztív előadó volt. Színesen, saját élményei alapján beszélt. Utazásai során sokat látott, tapasztalt, telítve volt mondanivalóval.

Azokban az időkben Magyarországon ketrebe voltunk zárva, külföldre nem mehettünk. A tőle hallottak elképzelhetetlenek voltak számunkra. Nem remélhettük, hogy valaha mi is, miként azt ő tehetta, a szépre vágyakozva utazzunk, megismerjük mindazt, amiről ő oly lelkesen és rendkívüli hozzáértéssel beszélt. A Nyugat akkor nekünk egy szinte nem is létező, transzcendens világ volt. Itáliáért különösen rajongott. Emlékszem, egyik építészettörténeti óránkon az olasz művészet kontrasztjaként milyen mértékben karikírozta a németek Regensburg közelében épült Walhalláját.

A bajai zeneiskola növendékeként viszonylag sokat kellett nyilvánosan föllépni, ami részben karmesterünk, Tímáry Mária tanárnő agilitásából adódott. Nekem esetenként szólóznom is kellett, egy alkalommal még akkor is, amikor hangversenyünk záradékként a zeneakadémistaként Bajára látogató Vásáry Tamás lépett fel. Zeneiskolai próbán ismertem meg Sanyi bácsi korosztályombeli unokahúgát, Pintér Enikőt. A félárván maradt Pintér gyerekekkel, Enikővel, Örsrel, Boglárkával és Zalánnal Sanyi bácsi sokat tördődött. Együtt laktak az Éber-házban.

Zenei aktivitásom tetszett Sanyi bácsinak. Egy alkalommal magával vitt Laci bácsihoz, akinek a lakásán zenét hallgattunk. Ezt követően rendszeres vendég voltam ott. Laci bácsi (dr. Gondos László) munkássága Baján ugyancsak ismert. A szabadegyetem keretében már 1947-ben aktívan tevékenykedett „szabadművelődési előadóként”. Otthonában a zenei esték kizárólag privát jellegűek voltak. Külföldi összeköttetései révén ő már akkor komoly nagylemez-állománnyal rendelkezett, amikor Magyarországon ezek a lemezek még forgalomban sem voltak. Olyannyira, hogy bizonyos műveket nála különböző előadóktól is meg lehetett hallgatni. Egy alkalommal Beethoven közismert zongoraszonátáit hasonlítottuk össze Emil Gilels és Wilhelm Kempff előadásában. Kempff pre-

Az említett Éber-portré

cíz német stílusára voksoltunk. Kempffet később többször személyesen is hallottam koncerteken, mindig nagy örömmel, élménnyel adóan. Laci bácsi estéin különösen a bécsi klasszikusokat preferáltuk. Az estékre Sanyi bácsi gyakran édesanyját is magával hozta, akiről akkoriban kiváló portrét festett. No és időnként ott volt Enikő, az unokahúga is, akibe sikerült diákként beleszeretnem, mégpedig oly módon, hogy közöttünk ez sohasem lett nyilvánvaló.

Idővel bejáratos lettem az Éber-házba, no nem kávézni, ilyesmi nem jöhetett szóba. Az örökké tevékeny Sanyi bácsival együttléteink többnyire valamilyen tevékenységhez kötődtek. Képeket rendeztünk, kiállítási anyagot válogattunk stb., miközben nagyokat beszélgettünk. Az együttlétek nagyon szórakoztatóak és számomra igen tanulságosak voltak. Nagy erénye volt közlékenysége, sajátosan reflektált a mindennapok történéseire. Bizalmába fogadott. Az ágya fölött, a fölnyitható fedlap mögött egy Krisztus-fej rejtőzött. Megmutatta. Az egyházi megbízások bázisán, de a családi tradícióból eredően is Sanyi bácsi erősen kötődött a római katolikus egyházhoz. Vallási témákat filozófiai vonatkozásban nem nagyon érintettünk, az egyházi művészet viszont állandó téma volt köztünk. A templomok freskófestésének gyakorlatáról is kedvvel és szívesen beszélt. Egyes dolgokról igen elutasítóan vélekedett. Hollywood filmművészetét markánsan kritizálta, főként morális aspektusból. Igazán nem nagyon tudtam, hogy miről is értekezik, hiszen az ötvenes években nálunk szinte kizárólag szovjet filmeket vetítettek. A népi kollégiumból talán kéthavonta egyszer mehettünk moziba, párosával sorban vonulva, tanári kísérettel. Katonás volt az élet.

Ifj. Éber Sándor művészetének bemutatására, hozzáértő méltatására már sokan vállalkoztak. Alkotásai önmagukért beszélnek.

Mi, tanítványok mindig nagy érdeklődéssel és figyelemmel követtük Éber tanár úr tevékenységét, örömet adó műveinek születését. Nekem jó rajzsként abban a privilégiumban is részem volt, hogy időnként velem mehettem dunai túráira, megfigyelhettem őt alkotó munkájában, és magam is próbálkozhattam a pasztellfestés sajátos technikájával. Mindig a sötét tónusokkal kezdett, és a világos színeket hagyta utoljára. Az akvarellezés fordított sorrendet követel. Akkori kísérleteimnek jó néhány emlékét még ma is őrzöm, de nagy becsben tartom azt a Baja főterét ábrázoló akvarellt is, amelyet Sanyi bácsi nekem ajándékozott és dedikált.

Édesapjáról Sanyi bácsi gyakran és igen hálással beszélt. Saját kiállításainak megnyitói is mindig kiemelten megemlékezett róla, emócióit sem leplezve, fékezve. Előfordult, hogy ilyenkor elsírta magát, ami nem volt teátrális, hatásvadász. A neves freskófestő, idős Éber Sándor, aki jól is zongorázott, nagy vitalitással és aktivitással rendelkezhetett. Kedves, Sanyi bácsitól halott anekdota édesapja Tornyai-portréjának

születése. Szeretett anekdotázni. A hőmezővásárhelyi születésű Tornyai János statikus, lehorgonyzó jelenség lehetett. Egy kora délután érkezett id. Éber Sándor látogatására. Miután a két művész megbeszélte az őket érintő aktuális témákat, Éber Sándor szerette volna folytatni az éppen őt nagyon foglalkoztató tevékenységet, de Tornyai csak üldögélt tovább, és semmi jelét sem adta a távozásnak.

Ébernek támadt egy ötlete, leült a zongorához, és így szólt Tornyaihoz: „Jánoskám, betyámótázzunk!” Mindezt abban a reményben tette, hogy Tornyai nem veszi a lapot, kitérően reagál, majd búcsúzkodni kezd. Nem így történt. Tornyainak megtetszett az ötlet. Már-már esteledni kezdett, de a nótázás sehogyan sem ért véget. Ekkor Éber másként próbálkozott. Így szólt: „Jánoskám, szívesen látnálak vendégül, de ma csak igen egyszerű vacsoránk lesz, egy kis szalonna kenyérral”. Mire Tornyai reakciója így hangzott: „Sándorkám, az nagyon jó, én azt nagyon szeretem.” A vacsora is lezajlott, de Tornyai továbbra sem tárgított. Éber tudta, hogy a festők kifejezetten utálják, ha modellikedniük kell. Menekülnek előle. Tornyaihoz fordult: „Tudod, Jánoskám, most megfestelek.” „Sán-

dorkám, ez remek!” – hangzott a válasz. Az éjszaka leple alatt elkészült Tornyai portréja, amellyel Sanyi bácsi, az ifjabb, kora reggel fölutazott Budapestre, hogy az éppen aktuális műcsarnoki kiállításon bemutassák. Nagy sikere lett. Éber Tornyai portréját munkásságának méltatói azóta is kiemelten említik.

Sanyi bácsit utoljára egyetemistaként láttam. Svájcba kerülve becsukódtak előttem Magyarország kapui. Két évtizeden át zárva is maradtak, így nem mehettem Bajára azokra az érettségi találkozókra, amelyeken még ő is ott lehetett. A daléneklés abszolút mestere, Dietrich Fischer-Dieskau pályája zenitjén, a hatvanas években elmerészkedett Budapestre is. Nagy nehézségek árán, egyetlen pesti koncertjére jegyet kaptam az Erkel Színházba. A szünetben kit látok? Sanyi bácsit, barátai társaságában. Fischer-Dieskaud nem tudta kihagyni, dalaiért kivételes alkalmként fölutazott Budapestre. Nagy öröm volt a találkozás, mondhatom, mindkettőnknek. Barátainak „az én nagyon kedvelt, tehetséges diákomként” mutatott be, érdemeimet meghaladóan túldicsérve. Ifj. Éber Sándor mérföldkő volt életemben, nagy hálával őrzöm emlékét.

Czurda György építész, Zürich

Éber Sándor a Szent Péter és Pál-templom 1938-as felújításáról

Baja belvárosában 1742 és 1764 között épült fel a Szent Péter és Pál-templom. Az évszázadok során többször átalakították, díszítették. Kívülről a leglátványosabb átalakulása a templomtorony növekedése volt: a 18. század vége óta 50 méterre magasodik. A bajai polgárok az 1840-es tűzvész után sem egyeztek bele abba, hogy kisebb legyen. Bár a templom ebben a tűzvészben szenvedte a legnagyobb károkat, belső berendezése mégis szerencsésen megmenekült, ezért láthatók ma is a 19. század elején állított barokk oltárai. A legnagyobb külső felújítása 1922-25 között történt, ekkor új bejáratkiképzést kapott. Belső felújítása, restaurálása pedig 1938-ban történt, amikor a templom új mennyezetfreskói készültek. (Ezt több könyvben, pl. a műemlékjegyzékben is 1939-re teszik, de a dokumentumok és a korabeli újságok híradásai alapján egyértelmű, hogy a freskók 1938-ban készültek.) Az 1938-as felújításról Éber Sándor összefoglalását őrzi a Kalocsai Főegyházmegyei Levéltár. Ez a legteljesebb összefoglalása annak, mi minden történt 1938-ban, és kiknek köszönhető a templom megújulása. Ezért érdemes megismerni az eredeti szöveget. (A szöveget mai helyesírás szerint, annak hibáit javítva közöljük – a szerk.)

„A bajai plébániatemplomban 1938 nyarán végzett festőművészi, dekoratív és restaurációs munkák leírása: A templom az 1938-as eucharisztikus és Szent István-év szellemében öltözik új díszbe. Ez a két vezető gondolat irányítja a templom freskóinak megkomponálását. A másik feladat az épület stílusának megfelelő dekorálás és a berendezési tárgyak visszaállítása az eredeti stílusos hangulatba, szem előtt tartván a mai művészi és gyakorlati követelményeket is.

A szentély freskói – A szentélymennyezeten hatalmas, felhők közül kilebbenő angyal száll felénk, kezében a szentségmutatóval. Barokkos lendületével, friss színeivel elsőnek ragadja meg a hívők szemét, hirdetőn az oltáriszentség diadalát.

Jézus az emmauszi tanítványokkal (a sekrestye falán) freskó: Csendes naplementei hangulatban halad előttünk a két tanítvány közöttük átszellemülten Krisztus, aki a szomorkodó tanítványoknak magyarázza, hogy

„nemde mindennek így kellett történni...” Csak a kenyértöréskor ismerik fel a megváltót. Utalás: A mai zűrzavaros eszmék útvesztőjében Jézus legyen a mi útítársunk.

Jézus fogadja a fáradt, csüggedt embereket (az Oratórium falán): Az özvegy anyja gyermekével, az élet előtt álló jegyespár, a tudománnyal foglalkozó ifjú, az elfáradt szellemű és testű munkás vigasztalást váróan tekint Krisztusra, akinek szeméből a szeretet, a megértés és sok-sok biztatás sugárzik. „Mindenki vegye fel a keresztjét és kövessen engem.” (Krisztus mögött angyal tartja a szenvedések jelvényeit) – „Én vagyok az út, az igazság és az élet.”

Tehát a három kép egységesen az Úr Jézushoz, az oltáriszentséghez viszi a hívők gondolatát, imádságát.

A hajómennyezet képei Szent István király és az Árpád-házi szentek életéből merítik tárgyukat.

A középső mennyezeten a legnagyobb kép Szent István és kora. Az általa alapított román kettős tornyú bazilika homlokzata előtt reggeli napsütésben áll középpőnt a szent király. Fogadja a fényes küldöttséget, akik a

pápai koronát adják át. Jobb felől a magyarok térítési és keresztelési munkája folyik; míg a kép bal felén a gyermeknevelés munkáját végzik szerzetes nők. A király, Asztrik püspök, a kíséret, a prédikáló és keresztelő szerzetesek, a magyar főurak, a köznép, megannyi eleven, karakteres figura, akiknek arca híven tükrözi a nagy esemény kiváltotta lelkiállapotot.

A hajó első mennyezetén Szent Imre királyfit tanítja Szent Gellért az Ave Mariára. A barokkos milióban és megkapó színezéssel festett kép középpontjában Szent Imre elragadtatott hangulatban jelenik meg a Szűzanya Jézussal.

Az utolsó mennyezetén Szent Erzsébet karitatív munkájával áll előttünk, ma is eleven példát és buzdítást nyújt a hívőknek. A kép egységes, meleg hangulatában színesen jelennek meg koldusok, szegények, nyomorultak, valamint Szent Erzsébet szolgálói.

A kórus elején – A kórus mellvédjén Szent Cecília éneklő angyalkákkal emeli a hely jelentőségét. Az itt leírt képek mind valódi alfresco technikában készültek, hosszú századokra szánva azokat.

Dekoratív festés – A templom higgadt barokk, sokszor már a copf stílust súroló hangulatának megfelelő ízléssel és monumentális képek méltó keretezéseként készültek a dekoratív munkák. A két mennyezetre tagozódó szentély, a három hajóbeli mennyezet különösen díszes.

Egyszerűbbek az aránylag kis felületű oldalfalak festései. Kiemelkedő díszítést mutat a szentélybeli két oldalfreskó keret környezete, valamint a Szűz Mária-szobor és a Jézusszív-szobor körüli fiúkéek megoldása. Különösen gonddal készült a sekrestye és oratórium dekorálása. Hasonló módon megújul a festés a kórus alatti részben és a Szentség-kápolnában is. Új olajfestésű mázolás kapott az egész templom lábazata, sekrestye és oratóriumi ajtók, a kórusi mellvéd.

A templomtér hatását nagymértékben javította az egykor megrongálódott és befestett stukkópillér-fejezetek előkerülése és restaurálása. A pillérek fényezése közben tűnt elő, hogy a kapitelek feletti rész is stokkolistro volt. Az erősen megrongált és rosszul javított, végül befestett párkányok most a pillérekkel együtt megtisztítva és fényezve díszítik a templomot.

A főoltár egész épülete a régi portól megtisztítva, fényezve és a festett plasztikák, szobrok megújításával állanak díszben.

Hasonló módon restauráltattak a szószekek és szobrai. A főoltárra a templom pincéjéből felfedezett Szent János tanítvány és Keresztelő Szent János szobrai teljesen restaurálva és átfestve a főoltáron egykori helyükre kerültek. A templom összes aranyozásait megtisztították, a szükséges aranyozási, illetve bronzozási részeket megújították (oszlopfek, képkeretek, rozetták, tabernákulum stb).

Mindezen dekoratív munkákat Korény József dekoratív-templomfestő áldozatos odaadással és ízléssel tervezte és végeztette.

Oltárképek tisztítása és restaurálása – A főoltárkép, valamint hat kisebb melléoltár olajfestmények az évtizedes piszok(tól) és portól szakszerűen megtisztították, az utóbbi kis képek lakkozása a beállott időszak miatt a tavasszal végzendő el.

Berendezés – A szorosan vett festési munkákhoz járul még a következő berendezések restaurálása és beállítása. Mindenekelőtt a szentély szorult rá egy alapos restaurálásra. A stílustalan és idegen ízlésű bútorzat helyébe stílusos barokkátalakítások történtek. Előkerült erősen rongálódott állapotban az egykor(i) keresztelőkút. A XVI. Lajos korabeli faragott diófa szekrényke ma megújítva, díszesen áll egykori helyén.

A papi trónus és székek hasonlóan kicserélődtek. Helyükbe a keresztelőkút stílusában tartott, szépen faragott diófa ülőbútorok állnak. Az ormótlan patrónusi pad helyén abból átalakítva stílusosan faragott díszes,

ízléses pad került elő. Új cancellus kerül a szentélybe. Az egykori vörösmárvány áldozatókorlátot ízléstelen vasrácsra cserélték a legutolsó restauráláskor. Most stílusosan tervezett barokk mármvány készült lépcsővel. A középső, kettényíló vasajtó kézzel domborított, aranyozott díszekkel szép kovácsmunka (Nagy András városi tanácsnok tervei szerint).

A stációképek rossz rámai új, egyszerű keretekkel cseréltettek ki. Kiegészítést nyert a pompás Polimberger-féle síremlék felirata. Újralakozva állanak a gyóntatószékek stb.

Átalakított a templom világítása is. A lógó nagy csillárok, melyek a templom térhatását erősen rontották, kikerültek. Helyettük a pillérfőkre bemélyítve elhelyezett reflektorok kerültek. A munkát a Városi Villamosművek irányításával készítették.

Két, 30 centiméteres rejtett szellőzőnyílás készült a szentély- és kórusmennyezetén.

A templom egész belső képe megváltozott. Meleg, világos és a színezés harmóniájában ünnepi térhatás fogadja ma a hívőket. Varázslatosan gyorsan történt a nagy munka sokak áldozatosságával, főleg a prelátus plébános fáradhatatlan áldozatos munkájával.

A templom összes freskóit id. Éber Sándor festőművész tervezte és festette mind alfresco eljárással. Segítőtársai voltak lánya és fia. Éber Anna a Szent Cecília-freskót, ifj. Éber Sándor pedig az emmauszi Jézus képét festette meg, szintén freskó technikában.

A templom belső munkálatainál a berendezések és restaurálások ifj. Éber Sándor tervei és személyes irányítása szerint történtek. Az asztalosmunkákat Wágenblatt Ferenc asztalosmester, a műkőmunkákat Kender János, a műlakatosmunkát Köbbling Kálmán mesterek végezték. Az egész templom állványozásához ingyen faanyagot Dely Géza fakereskedő kölcsönözött.

Baja, 1939. I. 13.

Éber Sándor festőművész”

Közéteszi: Fábrián Borbála

BAJA VÁROS KÉPVISELŐ-TESTÜLETÉNEK 2014. DECEMBER 13-I ÜNNEPI ÜLÉSÉN

Dr. Gál Zoltán „Baja Város Díszpolgára” • **Dr. Bálint Tünde** (posztumusz) „Baja Városért” • **Lehoczki Imre** „Baja Városért” • **Schindler Mátyás** „Baja Városért” • **Csóka Zoltánné** „Baja Város Közszolgálatáért” • **Osztrogonác József** „Baja Város Oktatásáért” • **Schmidt Lajos** „Baja Város Oktatásáért” • **Sugovica tánckör** „Baja Város Kultúrájáért” • **Erősné dr. Matán Eszter** „Baja Város Egészségügyéért” • **Dr. Walter Ferenc** „Baja Város Egészségügyéért” • **Mogyi Bajai Birkózó Klub** „Baja Város Sportjáért” • **Zsigó Róbert** „Baja Város Fejlesztéséért” • **Dr. med. Elisabeth Fessl de Alemanny** „Baja Város Szociális Feladatainak Ellátásáért” • **Mádl Dalma** „Baja Város Pro Caritate Díja” • **Kammermann Péter** „Baja Város Közbiztonságáért” • **Striegl István** „Baja Város Kisebbségeiért” • **Hernádi Tibor** „Az 1956-os Forradalom Emlékdíja” • **Lex Orsolya** „Baja Város Polgármester Kítüntető Díja” • **Végh Tamás** „Baja Város Mestere”

kítüntetésben részesült.

Minden díjazottnak sok szeretettel gratulálunk!

A Bajai Honpolgár szerkesztősége

A boldogtalan hírlapíró

Bujánovics Viktor egykedvű lomhasággal lépett bele a papucsába, vigyázva, nehogy a bal láb megelőzze a jobbát, majd lötyintett némi vizet a porcelán lavórba, szeméből ki-mosta az éjszaka nyomait, és tulajdonképpen a reggelét is, mivel hogy a csontból faragott angyalok alatt az ingaóra már elütötte a tízet, majd az ablakhoz lépve elhúzta a függönyt, és kipillantott az utcára.

– Esik – állapította meg. Méghozzá sűrű, apró szemű eső, ami nem áll el estig, viszont elveszi az ember életkedvét, és szeptember lévén már semmi hasznot nem hajt. A házigazda majd elmondja, hogy a szőlő megrohad tőle, pedig rajtunk a szüret, s az idei bor megint pocskék lesz, mint a tavalyi, mert akkor is folyton esett, s mire belefoghattak a szüretbe, megrepedeztek a szőlőszemek, s hogy milyen következmények származtak még, arra Bujánovics már nem emlékezett. – A vén gazember ügyis ritkán kínál meg – futott át az agyán, és attól kezdve nem aggódott a szőlőért, viszont eszébe jutott, hogy szerda van, estére lapzárta, és egy cikket még meg kellene írnia, a másikat pedig, amit egy félresikerült randevű kedvéért tegnap az asztalán hagyott, be kellene fejeznie.

– Nincs valami nagy szerencsém mostanában! Mondhatnám, Fortuna istenasszony kifejezetten a farát fordítja felém, pedig a nyár közepén már úgy tűnt, elsimulnak a hullámok a fejem körül, most meg úgy csapkodnak, hogy nem győzöm kapkodni. A kilátásaim nem valami rózsasalugasba illőek.

Kiöblítette a száját, leült és szemezni kezdett a preparált szarvaskoponyákkal, amelyek agancsaikkal a házigazda szellemét sugallták. – Lám, milyen költői vagyok ma reggel, pedig már rég nem írok verseket. Még hogy rózsasalugasba? Inkább a Posványosba, vagy hogy is hívják azt a nádist a Vöröshíd mögött.

Lassacsckán felöltözött, és a tükörhöz hajolva megállapította, hogy kétoldalt veszedelmesen terjeszkedik a homloka, majd a fésűvel végrehajtott apró mutatóvány segítségével úgy-ahogy eltüntette a kopaszodó foltokat. Aztán kinyitotta az ablakot, és kihajolva szemlélte az eget, majd csüggedten húzta vissza a fejét. – Most menjek, vagy ne menjek? – próbált úrrá lenni a helyzetén, de tétova volt, mint mindig. Esernyője nem volt, illetve néhány éve Zomborban kapott egyet valamelyik menyasszonyától, de a legelső esős napon elhagyta. – Most áztassam össze magam? De ha nem megyek be a szerkesztőségbe, Nemes doktor rúg a seggembe.

Végül rászánta magát, kilépett a szobából a keskeny, zárt folyosóra, s elindult az utcai kapu felé. A kiscseléd papucsának csattogása állította meg, és visszafordult.

– Tessen magára teríteni ezt a malaclopót, mert bőrig ázik! De aztán hazahozza ám, mert különben én szorulok!

Angyalian áhítatos arccal nézett a férfire, majd megfogta a karját, és lábujjhegyre ágaskodva a fülébe súgta: – A tekintetes asszony azt mondta, kirúgja magát, ha elsején nem fizeti ki a lakbért. Már három hónappal tartozik! – majd riadtan hátranézett, s amikor látta, hogy tiszta a levegő, csókot nyomott Viktor arcára, aki üdvözülden lépett ki az utcára. Úgy érezte, hogy a siralmas idő ellenére szép nap elébe néz.

Három óra körül, amikor már végérvényesen eldöntötte, hogy megspórolja az ebéd költségeit, azaz nem növeli az Úri Kaszinóban felgyülemlett adósságát, némileg korigálta a reggeli prognózist. Majd eszem két lágytojást vacsorára, ennek az árát még ki tudom pengetni, s adjunk még egy esélyt a sorsnak, hogy helyre billentse a mérleget – dörmögött magában, miközben elhelyezte legújabb stílusbravúráját a főszerkesztő asztalán.

Este a Krausz kocsmából, ahová Bujánovics Viktor éppen betérni szándékozott, a Galamb utcai pucéráj tulajdonosa lépett ki, s meglátván az újságírót, boldogan üdvözölte:

– Van szerencsém, szerkesztő úr! De jó, hogy összefutottunk! Ma délből küldöttem el a legénnyel a téli öltönyét! Szépen rendbetettük! Lekötelezne, ha volna szíves a munkadíjat kiegyenlíteni!

– Most, drága Gruber úr? Most? Mindjárt itt a hó vége, és én nem vagyok egy Krózus. Elsején, Gruber úr! Fel fogom keresni, tessék a legnagyobb nyugalommal lenni, a munka ki lesz fizetve.

– Úgy látszik, a Krózusok nem Baján lagnak, vagy ha mégis, nem énhozzám járnak. Pedig én első osztályú munkát végzek, kérem, tessék elhinni! – és sértett öntudattal nézett adósára.

– Ha gondolja – vetette fel Bujánovics hirtelen jött ötlettől vezérelve –, egy kis reklámmal is kiegyenlíthetjük a számlát. Tudja, a Bajai Hírlap jelszava: „Hirdetések jutányosan számíttatnak”. Mi azért nem a Fodor Csozsi bácsi lapja vagyunk, tetszik tudni!

– Nem, nem, szerkesztő úr, várom inkább elsején – hártott a fehér körszakállas öregúr, s keménykalapját megemelve öntudatosan távozott. Viktor egy darabig figyelte, ahogy kacszó lépteivel elhaladt a

Sipos Loránd grafikája

Ziech vendéglő előtt, majd a felső korzón a szálloda irányába fordult.

– Hazamegy a jámbor – állapította meg a hírlapíró –, s otthon az asszony a szőnyeg szélére állítja, pedig csak egy korsó sört ivott. Szép perspektíva, mondhatom. Ez hát a sors, és nincs vég semmiben? Vörösmarty, Vörösmarty! Vajon téged is a szőnyeg szélére állítottak néhanap?

Ahogy Bujánovics körbepillantott a téren a permeteg esőben, a gázlámpák cinkosan pislákoltak feléje. – Olyan vagyok én is, mint ezek a gázlámpák. Valaki felgyújt bennünket, fényes lánggal lobogunk, aztán eljön a hajnal, és vége a lobogásnak. Nappal szunnyad bennünk a lehetőség, a nép ilyenkor pillantásra se méltat, s aztán alkonyatkor megint becsapjuk magunkat, mert újra azt hisszük, hogy fontosak vagyunk.

Elnézett a tér túlsó sarka felé, s eszébe jutott, hogy délelőtt, a szerkesztőségbe igyekezőn Mormer szüccsel diskurált az Erzsébet királyné utcában, amikor a szemközti Kereskedelmi Bankból kiszaladt egy szemüveges, feltűnően csúnya nő, aki a karján könyökvédőt viselt, és lihegve megkérdezte:

– A szerkesztő úr... tud szerbül?

– Én, kedvesem, szerbül és szanszkritül is beszélek.

Ezt a tréfát a szanszkrit nyelvről már többször elsütötte, de még senki sem vette észre, hogy blöfföl, inkább valamiféle tekintélyt szerzett vele. De szerbül valóban tudott, még káromkodni is, mert gyermekkorában megtanulta a szomszéd kölyköktől, és most fennköltén tolmácsolt annak a cvikkeres úrnak, aki törte a magyart, és nem tudta elmagyarázni a bankban, mit is akar kezdeni a pénzével.

Bujánovics Viktor ekkor belépett a kocsmába, széles karimájú kalapját, amit még Szabadkán adott neki az ott felejtett holmik közül egy kaszíráló, felakasztotta egy fogastra, és helyet foglalt.

– Hozhatom a két lágytojást, szerkesztő úr? – kérdezte a pincér, de udvariassága mögött némi kajánság bujkált

– Nem! Hozzon inkább egy ajnspennert! Abban több a vitamin!

Majd amikor egy zsemle kíséretében elfogyasztotta az árva virslit, a belső terembe igyekezett, ahonnan kihallatszott a kártyások hangoskodása.

A cserépkályha melletti asztal volt hagyományosan a földbirtokosoké. Köztük a feuer járta. Bujánovics körbenézett a teremben, s háta mögül a pincér – itt a tulajdonos legidősebb fia szolgált fel – a fülébe súgta:

– Már megint a zsidó nyer!

A hírlapíró engedélyt kért az uraktól a kibicelésre, és Aradványi oldalához húzta a székét.

– Jól teszi a szerkesztő úr, hogy ideül – mondta az öreg, és a szomszédja felé bökött –, mert ez a kupec legalább nem tud belelesni a lapomba.

Nagyot szippantott a szivarjából, aztán közel tartva a szeméhez, gusztálni kezdte a két lap közé kapott harmadikat, majd amikor a figura széle felsejlett a szeme előtt, összecúsztatta a kártyákat.

– Megadom! – mondta hangosan – Még ötven korona! – és a pénzt elegáns mozdulattal az asztal közepén fekvő pénzhalom tetejére dobta.

– Kiszállok! – szolt a pepita öltönyös úr Aradványi jobbján, és bedobta lapjait az asztalra.

– Szintén zenész! – mondta a következő, akinek zsíros haja a szemébe lógott és hatalmas bajszán még ott fehérlett a sörhab.

– Na, Puschkowitz úr, mit lép? – fordult Aradványi a kupecnek nevezetthez, aki előtt a legtöbb pénz hevert.

– Mit lépek? Itt az ötvenese, és ha lúd, legyen kövér, ráhírok még százat! – és berakta a pénzt a többi közé.

– Miféle lúd? Magának birkái vannak! De egye fene, én felkérdzem: mije van? – és az újabb százast behelyezte a bankba.

Sipos Loránd grafikája

– Piros harminc! – mondta a birkakupec, és kiterítette lapjait az asztalra. – Maga jön!

– Kurvák! – rikkantotta Aradványi, és maga elé helyezte a három alsót, majd komótos mozdulattal besöpörte ölébe a bankot. – Édes fiam – intett a pincérnek –, hozzá nekünk egy kört! A szerkesztő úrnak is, mert szerencsét hozott!

Bujánovics szigorúan betartotta a kártyatörvényt, nem szolt bele a játékba, de mintha tényleg szerencsét hozott volna, mert Aradványi előtt egyre gyűlt a pénz, és Puschkowitz úr nem állhatta meg szó nélkül:

– Vallja be, Bujánovics, hogy mielőtt idejött, a Parti utcában járt a lányoknál!

Aztán tíz óra körül, amikor a füst már felhőként gomolygott a fejük fölött, felállt azzal, hogy holnap is nap lesz, és reméli, nem ilyen peches, mint ez a mai, és ekkor a többiek is szedelőzködni kezdtek.

A kijáratnál Bujánovics odalépett Aradványi mellé, és megkérdezte:

– Tekintetes uram, elkísérhetném?

Az öregúr karon fogta a fiatalembert, és elindult vele a Centrál Szálló felé.

– Mondja, szerkesztő úr, mekkora összegre akar levágni? Már legalább egy órája tudom, hogy erre megy ki a játék.

Bujánovicsban megállt a levegő. Mint a jó sakkjátékos, azt hitte, lépéselőnyben van, s most kiderül, hogy beleszaladt a másik csapdjába. De a nagy elhatározás már ott élt benne, s az élet rákényszerítette korábban is a rögtönzésre. Ráértett arra is, hogy az öregúr keze az ő karján aligha lehet az elutasítás jele.

– Aradványi úr, nagyon szegyellem magam, de szorult helyzetben vagyok. Néhány sürgős adósságtól kellene megszabadulnom, és csak a jövő héten tudok egy

komolyabb összeghez jutni, átmenetileg kölcsönre lenne szükségem.

Aradványi elengedte a fiatalember kezét, megállt, és feléje fordult:

– Öcsémuram honnan vár komolyabb összeget, ha szabad kérdeznem?

– Rozsnyóról, tekintetes uram. Még augusztusban elhunyt szeretett nagybátyám, és az örökségemet egy héten belül meg kell kapnom. Ez egészen biztos.

– És mekkora összegre gondolt?

– Ezer koronára, kérem tisztelettel. De mindössze egy hétről van szó, ezt hangsúlyozom.

Az öregúr ismét megszakította a sétát. Éppen a papok temploma előtt jártak, és az épület felé intett: – Tudja, egyszer, amikor a mise végén megszólalt az orgona, és a népek elkezdtek énekelni, hogy „Isten, hazánkért térdelünk elődbe”, akkor én felfigyeltem egy hangra, amelyik kiszólt a tömegből. Ez a hang a magáé volt. És amikor azt énekelte, hogy „László királynak vitéz lovagságát”, akkor én beleborzongtam, és azóta sem tudom elfelejteni. Lehet, hogy egy veszekedett bolond vagyok, de megkapja a kölcsönt tőlem.

A hírlapíró nem győzte köszönni a gesztust, és vigyázott rá, hogy ne szaporázza a lépteit, elárulva türelmetlenségét. A szálloda előtt Aradványi elővette a tárcáját, és kiszámolta a fiatalember remegő kezébe az ezer koronát.

– Itt van, tegye el – mondta –, mert félek, hogy reggelig meggondolnám magamat. De magának rossz a híre pénzügyekben, ezért holnap délelőtt tízre elvárom itt a Centrálban, és az ügyvéddel csináltunk egy kis írást az összegről. Nem váltót, mert azt nem írja alá senki magának, hanem nyugtát. De ha egy héten belül nem kapom vissza a pénzememet, Istenemre mondom, lecsukatom.

Lepergett a hét, s vasárnap este a hírlapíró bent ténfergett a városközpontban, nézelődött kicsit, mint akinek nincs különösebb dolga, aztán odalépett az egyik konflis mellé, és a kocsihoz fordult: – Simonyi bácsi, holnap reggel fél hatra legyen a lakásom előtt!

– Aztán hová lesz a menet?

– A hajóállomásra.

– Ott lennék én, szerkesztő úr, de tessék előre fizetni, mert a múltkori úttal is félbe maradtunk!

A fiatalember szó nélkül fizetett, pedig a kocsi nem remélte, hogy pénzt kap, hiszen a hónap utolsó napja volt. Csodálkozott egy sort, és azt sem tudta magában hová tenni, hogy amikor reggel a ház elé ért, Bujánovics már várta az utcán.

Aztán az események gyors tempóban követék egymást. Mohácson, ahol a hajó először kikötött, két sötét öltönyös úr lépett a fedélzeti korlátra támaszkodó hírlapíró mellé, és kérték, vegye magához a poggyászatát, és feltűnés nélkül kövesse őket. Másnap délelőtt pedig már ott sétált a törvényszolga mellett a járásbíróóság folyosóján a tárgyalóterem felé.

– Mondja csak – szólította meg az uniformist viselő, ragyás arcú embert Bujánovics –, hogyan bukkantak ilyen gyorsan a nyomomra?

– Nem szabad nekem erről beszélni, kérem, de annyit elmondhatok, hogy vasárnap este a Simonyi bácsi fuvarozta haza az Aradványi tekintetes urat a szállodába.

A vizsgálóbíró, szemüveges, javakorabeli ember, egykedvű monotóniával darálta a kérdéseket, jól érzékelhetően nem tulajdonítva különösebb jelentőséget az ügynek. Előbb a gyanúsított nevét kérdezte, majd azt, hogy övé-e az aláírás a felmutatott nyugtán.

– Azt tudja-e, Bujánovics úr, hogy a visszafizetés máris késedelmet szenved?

– Tudom, tisztelt vizsgálóbíró úr, de nekem nincsen pénzem.

– Hol van az az örökrész, ami a hagyatkozó nagybátyja halála után megilleti?

– Tisztelt vizsgálóbíró úr, nekem sohasem volt nagybátyám – mondta lehajtott fejjel a hírlapíró. – Én csak némi levegőhöz akartam jutni, mert már beborítottak az adósságok.

– És úgy találta, hogy a belgrádi levegő jobban kedvez a kedves egészségének? – kérdezte immár némi ingerültséggel a hangjában a bíró, de erre nem kapott feleletet.

– Sejtettem én a svindlit – mormogta Aradványi az ügyvédjének –, de ez a bolond szívem mindig belevisz a slamasztikába.

A vizsgálóbíró folytatta: – Találtunk az ön tárcájában hétszáz korona készpénzt, egy Belgrádba szóló hajójegyet, egy arany medalliont és egy zálogcédulát, amely igazolja, hogy ön szabályszerűen váltotta ki az ékszert. Kihagytam valamit?

– Nem, kérem, minden stimmel.

Aradványi ekkor felállt az ügyvéd mellől, és odasétált a pulpitus elé.

– Tekintetes bíró úr! Szeretném visszakapni ezt a hétszáz koronát, a maradékot meg felírom a veszteséglistára. Ami a kutyáké, az a kutyáké! A nyugtát meg tessék összetépni, visszavonom a feljelentést.

Az öregúr hangja tompán, nyugodtan szólt. Aztán odalépett Bujánovicshoz, megragadta a kabátja hajtókáját, közel húzta magához, és merően a szemébe nézett:

– Azt a medalliont azonnal adja vissza annak az asszonynak, akit ugyanúgy becsapott, mint engem – ekkor megemelte a hangját –, és sürgősen hordja el az irháját ebből a városból! Nincs itt magára szükség!

Bujánovics azt mérlegelte, hogy megüti vagy leköpi az öreg, de az csak eltaszította magától, s annyit mondott még elfordulva, indulat nélkül: – Nyomorult!

Hamar Péter

Emlékmorzsák Banga Szabolcsról

Előbb ismertem a nevét, mint hogy tudtam volna, ki rejtőzik a több lapban olvasható név mögött. Azt is inkább csak sejtettem az írásából, hogy nagyjából korombeli lehet. Aztán idővel megtudtam, hogy ő Burány Teca párja (később férje), akit ilyenformán láttam már néhányszor, csak nem tudtam, hogy ő az. Amikor 10 évvel ezelőtt a *Bajai Honpolgár*hoz kerültem, ő már néhány hónapja tervező-szerkesztőként dolgozott a lapnál. Közös időszakunk nem tartott sokáig, hiszen Szabolcs a következő évtől már az önkormányzati lap szerkesztőjeként kereste a kenyerét. Nem csoda, ha többre vágyott annál, mint amit a *Honpolgár* nyújtott számára, hiszen cikkeket nem írt, és annál több kreativitás lakozott benne, hogy „csak” kitalálja egy-egy aktuális lapszám arculatát anélkül, hogy tartalmához is hozzátegyen valamit. Szerkesztőbizottsági ülésen sokat nem hallottuk a hangját; a belső vitákból is kimaradt. „Magad emésztő, szikár alak” – volt róla az első gondolatom, és nem is nagyon sejtettem, mennyire fejjén találtam a szöveget. Nevetni talán sosem, mosolyogni is ritkán láttuk, és túl sokat nem árult el önmagáról. Egy viszont tény: munkáját hihetetlenül fegyelmezetten, pontosan elvégezte, a lap mindig időre elkészült, és nagyjából úgy is nézett ki, ahogyan megálmodták. S amikor Szabolcs elment tőlünk, a számítógép előtti világban szocializálódott szerkesztőink egy időre visszatértek a vonalzos, méricskélős laptervezéshez.

Aztán egy közös prágai utazáson némileg megtört a jég; olykor beszélgettünk is (nem szakmáról persze), és talán még el is mosolyodott néha. Aztán egyre többet is, amint előbb férj, majd ifjú apa lett, ami nyilván új értelmet adott addigi életének – bár ezután is magát nem kímélve dolgozott. Hogy jobb lett volna kevesebbet, kicsit kevesebb energiát beleadva alkotni? Mindegy is, Szabolcs ilyen ember volt, aki, ha sürgette a határidő, éjszakákba nyúlóan is dolgozott, de nem mondott nemet. Nehezen nyílt meg, nehezen emésztette meg a fájdalomokat, pedig csendessége mögött érzékeny lélek rejtőzött. Nem hallottuk kiabálni, szenvedélyesen vitázni, pedig talán jobb lett volna inkább kiengetni a gőzt ahelyett, hogy elfojtotta volna. (De lehet, hogy mindez csak a kívülálló utólag értelmetlen okoskodása.) Aki nem ismerte, könnyen hihette színtelen figurának, pedig egyáltalán nem volt az; inkább olyan, aki igazi színeit csak a beavatottak számára fedte fel. Aztán híreket hallottunk betegségéről, az azzal vállalt küzdelméről, és arról is, amikor úgy tűnt, a gyilkos kórt képes lesz maga mögött hagyni. Újult erővel vetette bele magát (immár tévésként) az újságírói munkába, és merem állítani, hogy legjobb interjúit ebben az időszakban készítette el. Egyik ilyen beszélgetése során olyan módon nyílt meg, ahogyan egyáltalán nem szoktuk meg tőle, s a hallgatag fiatalember stílusos csevegőként mutatkozott be a közönségnek. Szinte el se

Banga Szabolcs családja körében

hitte a néző, hogy ugyanazt az embert hallja, s kiderült, sokkal többre is képes, mint a hírlapíró napi robotos munkája. Könnyen lehet, hogy ez lett volna az igazán tehetségéhez méltó terep a számára.

Aztán megint rosszabb hírek jöttek, egyre több és egyre kevésbé biztató. Olyanok, amelyeket nagyon nem szerettünk volna hallani. Előbb leállásról, aztán rosszabbodó egészségről, áttétekről, türelemmel viselt fájdalomokról, szenvedésről. Persze reménykedtünk, de ma már tudjuk: vége. Aligha vigasz bárki számára, ha tudjuk, hogy amikor az egyes emberek életét és teljesítményüket mérlegre tesszük, nem a megélt évek száma a döntő. Hiszen tudjuk, hogy lehetett 26 évesen is maradandó életművet alkotni, míg másoknak száz év is kevés ehhez. Banga Szabolcs életműve azonban biztosan torzóban maradt, és nehezen fogadjuk el a tényt, hogy ezt a tehetséges fiatalembert ilyen korán szólította el közülünk valami érthetetlen felsőbb hatalom. Hiányozni fog – nemcsak családjá, de a helyi média számára is. (M. J.)

„Továbbra sem okozhatunk csalódást fogyasztóinknak”

Koch Csabával borászatról, díjakról, új törekvésekről

Állatorvosnak készült, szőlész-borász szakmérnök lett, ma mégis Magyarország egyik kiemelkedő borászatának tulajdonosa, a saját erejéből jutva idáig. Elve, hogy amennyire lehet, hagyni kell a növényt, hiszen az pontosabban tudja, merre hajtson és fordítsa a levelet, hogy a legtöbb napfényt begyűjthesse. Jelenleg borásztársaival együtt a Hegyközségek Nemzeti Tanácsában azon dolgozik, hogy ne jöjjenek be az országba olesós és ismeretlen eredetű-készítésű borok, csak olyanok, amelyek származása nyomon követhető. Ő Koch Csaba, az ősszel Az Év Pincészete Díjat elnyert Koch Borászat tulajdonosa.

– Családod magyarországi száalai az 1746-ban Hajósra érkező, majd 1748-ban Császártöltésen letelepedő Koch Józseffel kezdődtek, aki a falut alapító 13 család egyikének tagja volt. Szőlőtermesztésbe és borászkodásba kezdett, és ez tovább szállt apáról fiúra, 10 generáción keresztül. Miért éppen ezt a tevékenységet választotta? Már az óházában is ezzel foglalkoztak az őseid?

– A legenda szerint az ide érkező svábok hozták magukkal szőlővesszőt, de Hajós és Császártöltés környékén már akkor is voltak a kalocsai érseknek szőlő ültetvényei. Császártöltés alapító okirata tartalmaz arra vonatkozó utalást, hogy kinek mennyi szőlő művelését kell vállalnia a jobbágy robot kiváltására. Valószínű, hogy a svábok fejlettebb pinceépítési kultúrát hoztak magukkal, és ezt honosították meg a régióban. Császártöltés és Hajós mai arculatát a svábok által épített pincék és présházak alakították ki. Akkoriban a szőlőtermesztési kultúra más volt, mint ma. Magyarországon száz évvel ezelőtt sok olyan ültetvény létezett, ahol nem sorban ültették a tőkét, és ha egy kipusztult, másikat ültettek a helyére.

– Beleszületve ebbe a hagyományba, természetesen volt, hogy a borral foglalkozol?

– Egyáltalán nem. Állatorvos szerettem volna lenni. Kisgyermek koromtól rengeteg állatot neveltem, galambjaim, baglyom, gőtém, törött szárnyú egerészölyvem, halaim is voltak. Országos biológiai versenyen 9. lettem, és osztályfőnököm, Mezeiné dr. Kóspasz Mária (Marika néni) javaslatára Szegedre, a József Attila Tudományegyetem biológus szakára mentem ökológusnak. Úgy gondoltam, hogy elvégzek egy évet jó fölötti átlaggal, utána átmegyek az állatorvosira. Abban, hogy nem így történt, több ok is közrejátszott. Akkoriban, a '80-as évek végén még nem volt szabad munkahelyválasztás az állatorvosi pályán, hanem ahol üreseedés történt, akár az ország másik végében is, oda kellett menni dolgozni. Ráadásul a rendszerváltozás előtt fogyni kezdtek a helyek, csökkenni kezdett az állatalomány, és ismerősöktől csupa rossz hírt hallottam a kilátá-

sokról. A biológia szakon viszont jól éreztem magam az egyetemen, így maradtam.

Időközben, 1991-ben megkaptam nagyapámtól első szőlőültetvényemet, és borászkodni kezdtem. Mivel biológus szakon nem volt levelező képzés, agrármérnöki diplomát szereztem ilyen módon a borászkodás mellett. Miután folyamatosan növeltem szőlőültetvényeimet és a termelt bor mennyiségét, szükségesnek éreztem másoddiplomásként szőlész-borász szakmérnök tanulmányok elvégzését Kecskeméten. Visszagondolva: talán ez a kis darab saját szőlőültetvény terelte az életemet a borász hivatás irányába.

– Nagyapád segített tanácsaival, útmutatásával a kezdetekben?

– Igen, sőt először a nagyapám és a nagymamám jöttek velem a szőlőbe – ami akkor nem volt nagy terület –, és minden munkát magunk végeztünk el, hármásban. Lassan, lépésről lépésre megtanultam minden munkát a szőlőben és minden munkaműveletet a pincében. Kezdetekben a borkészítés mellett a bor értékesítésében is a papa segített, hiszen neki mindenben óriási tapasztalata és tehetsége volt. Az első évben lett 27 hektoliter borom, amiért bő 100 ezer forintot kaptam. Ez akkor nagy pénz volt, ráadásul a kiadási oldalon nem szerepelt semmi, mert eleinte nagyapám még a permetezőszert meg egyéb költségeket is fizette, de pl. műtrágya egy sváb gazdaságban szóba sem jöhetett.

Koch Csaba és az utánpótlás

– Hogyan lett a kezdeti kis ültetvényből a mai pincészet?

– Az első évtől kezdve mindig visszafogtam a bevételeimet. Vagy szőlőültetvényt, vagy termést vásároltam, amelyből évről évre egyre több bort készítettem. Rengeteget dolgoztam, és a kezdeti kis lépések igen nagy erőfeszítésbe kerültek, hiszen sem pénzem, sem tapasztalatom nem volt elég. Édesapám korán, 1994-ben meghalt, és az örökségemet – autót, pénzt – ugyancsak szőlő vásárlására fordítottam. Közben Szolnokra jártam külkereskedelemszakára, és amit ott megtanultam, azt is hasznosítottam.

– Miért hagytad ott Császártöltést? Miért épp Borotára települtél át?

– A császártöltési pincét gyorsan kinőttem. Az első évben 27 hektoliter bort készítettem, a következőben 54 hl-t és a harmadik évben, '93-ban már 100 hl borom volt, amely már nem fért el nagyapám pincéjében. Ma már mesébe illő, hogy a kezdetekben milyen körülmények között dolgoztunk: hagyományos módszerekkel, traktor pötyögött a sajtóval préseltünk. Elástunk egy 200 literes tartályt,

Az év pincészete 2014-ben

abba csurgott bele a must, azt este fölszivattyúztuk, bele az IFA-ba, és az elvitte Császártöltésre. Nem voltam rest minden éjszaka belemászni a tartályba, és kislapáttal a 10 liter benne maradt mustot kimerni. Októberben már csipős éjszakák voltak, alig pár fok, ráadásul volt, hogy egy órákor végeztem, és reggel 6-kor már kezdtünk. Az elején szinte minden évben meg tudtam duplázni a megtermelt bor mennyiségét. A területet is folyamatosan bővítettem, Kunfehértón nagyon olcsón lehetett vásárolni egy parcella szőlőt, amelyet ha becsülettel, hatékonyan megműveltem, a termés bevételéből visszajött az ára, amelyből meg újabb ültetvényt szereztem. A nehezebb piaci környezetben sokan elkedvetlenedtek, és otthagyták, én azonban a magam kemény munkájával, költség-hatékonyan mégis versenyképes lettem.

Mivel Borotán születtem és éltem, itt nyílt lehetőségem egy régi tanya megvásárlására a főút mellett, ami lehetőséget adott a tovább fejlődésre és egy megfelelő borászati üzem kialakítására.

Borotán lépésről lépésre tudtam kialakítani a mai borászatomat. Nagyobb léptékű fejlesztést csak 2007-ben tudtam végrehajtani az új üzemszár építésével. Ez hatalmas lendületet adott, hiszen ekkor értük el azt a termelési méretet, hogy nagyobb élelmiszerláncokba is beszállíthassuk termékeinket. Addig a CBA volt az egyetlen, amely lehetőséget biztosított a hozzánk hasonló kisebb termelőknek is. Idővel aztán bekerültem a Metróba, az Auchanba és a Tescóba is, a Sparral most írjuk alá a megállapodást.

– A szőlőtermesztésen és borkészítésen túl immár több lábon állsz, hiszen itt vendéglátásra és elszállásolásra is lehetőség van. Adta magát a profilbővítés?

– A borászatban kialakítottunk vendéglátásra alkalmas borkóstoló-épületet és egy panziót, ahol borkóstolókat és borvacsorákat tartunk a vendégeinknek. A panziót is a borturizmus miatt építettem, hiszen gyakran messziről érkeznek a vendégek.

– A boldog tőke elmélete mit takar?

– A „boldog tőke” a szőlő szabad növekedését jelenti. A hagyományos szőlőtermesztés során a gazda gondosan bújtatja, kötözi és csonkázza a növényt júniustól augusztusig, így korlátozva annak fotoszintézisét, növekedését. Téves az az emberi gondolkodás, hogy jobban tud valamit a természetnél, hiszen a növény sokkal jobban tudja, merre hajtson és fordítsa a levelét, hogy a legtöbb napfényt begyűjthesse. Ettől a napfénytől lesz jóízű a szőlő és a belőle készült bor. Ezzel jelentős minőségjavulást érek el, mivel a termés az egy hektárra bejutó napfény magasabb százalékát szedi össze.

– Elnöke vagy a hajós-bajai borvidéknek, tagja a Hegyközségek Nemzeti Tanácsának és 2012 óta a Magyar Bor Akadémiának is. Ez munkát és megtiszteltetést is jelent, illetve az eddig tevékenység elismerését is.

– Ez nagyon sok munkát jelent, főleg a HNT (Hegyközségek Nemzeti Tanácsa) elnökségében lenni: ott nagyon sokat dolgozunk. Nagy lépést tettünk a közelmúltban, hiszen a földrajzi jelzés nélküli borokra 2014 őszétől 30 forint/ megkezdett liter minőségbiztosítási díjat kell fizetni. Ez nagy jelentőségű döntés, amelynek célja, hogy az ilyen borokat versenyhátrányba hozzuk, és ellenőrizzük őket. Ezek a termékek Magyarországon nyomon követhetők, viszont az Európai Unió egyéb országaiban egyáltalán nem. A gond az, hogy bejönnek az országba olyan borok is, melyekről semmit nem tudunk: honnan származnak, miből és hogyan készültek. Egyeztetünk már a Földművelésügyi Minisztériummal is erről. Mindenki tudja, hogy a 23 eurocentért, azaz kb. 70 forintért behozott bor ugyan szőlőből származik, de nem a nálunk szokásos módon, vagyis a frissen préselt szőlő mustjának erjesztéséből állítják elő. Azt vélelmezzük, hogy máshol a mustsűrítést követő sejtvizet teszik hozzá a borok hígításához, meg egyéb módon manipulálnak, és a pince söpredékét adják ide. A minőségbiztosítási díj hatására vissza fog szorulni Magyarországon a földrajzi jelzés nélküli asztali borok forgalma, és helyette a magasabb minőséget képező úgynevezett tájborok kerülnek a boltok polcaira és a vendéglátóhelyek poharaiba. A borászok és a fogyasztók legnagyobb öröme.

– Meghívásodra nemrég Budapesten járt Jean-Paul Bachy, az Európai Bortermelő Régiók Gyűlésének (AREV) francia elnöke, aki többek között hozzád is ellátogatott. Mi volt a célja a kapcsolatfelvételnél?

– Ő személyes vendégem volt. Elfogadta meghívásomat, miután idén tavasszal Párizsban, a nemzetközi borkiállításán találkoztunk. Látogatásának legfőbb célja a magyar szőlő-bor ágazat helyzetének jobb megismerése volt: találkozás a HNT elnökével és a Magyar Bor Akadémia elnökével, hiszen szeretnénk a magyar szőlő-bor ágazat befolyását kicsit növelni az unión belül.

– Környékünkön kívül Villányban is van szőlészeted. Miért terjeszkedtél arra felé is?

– Lehetőségem adódott ott szőlőültetvényt és pincét vásárolni 2007-ben, és úgy éreztem, nagy szakmai kihívást jelent számomra Magyarország legjobb vörösbortermelő vidékén borokat készíteni. Az ott készített robusztus vörös boraim jól kiegészítik a hajós-bajai gyümölcsös vörösborokat, friss rozékat és szép fehérborokat.

– Az idei esős év milyen eredményeket hozott?

– 2014-ben nagyon szép illatos fehérborokat (Irsai Olivér, cserszegi fűszeres) lehetett készíteni, és a rozék is frissek és gyümölcsösek lettek. A középérésű fajták károsodtak leginkább a sok csapadéktól (chardonnay, zweigelt, rajnai rizling), és az egészen késői szüretelésű fajtákból lehetett jó borokat készíteni, ha a gazda gondosan permetezett (cabernet franc, cabernet sauvignon). A fogyasztók nagyon különböző minőségű borokkal fognak találkozni 2014-ben.

– Külföldön hol tudod értékesíteni a boraidat?

– Romániában, Szlovákiában, Franciaországban, Németországban, Kínában, Észtorországban, Dél-Koreában, Japánban és Oroszországban.

– Bekerültél az állami (diplomáciai) kínálatba is. Minek köszönhető ez?

– A Külügyminisztérium évente lehetőséget biztosít a már többször bizonyító borászatoknak, hogy pincészetenként legfeljebb kétféle borral nevezzenek a Külügyminisztérium borválogatására. Ennek célja, hogy a külképviseleteken Magyarország legjobb borait mutathassák be a külföldi diplomátáknak és a vendégeknek. Kis számú (általában 20-40 félé), de kiváló borokat választanak az ország területéről. Több ízben sikerült bekerülni borainkkal ebbe a válogatásba, a magyar uniós soros elnökség alatt mindkét nevezett borunkat, a 2006-os évjáratú jégbort és a 2007-es évjáratú hajós-bajai cabernet sauvignon barrique-ot választották be, azóta pedig a cserszegi fűszere-sünket többször is.

– A boraid által elnyert díjaknak se szeri, se száma, de gondolom, a legbüszkébb arra vagy, hogy szeptemberben az Év Pincésze 2014 elismerést vehetted át. Mit jelent ez számodra?

– Az Év Pincésze díj Magyarországon az egyik legrangosabb elismerés, melyre nagyon büszke vagyunk. A büszkeség mellett ez a cím nagy felelősséggel is jár, hiszen ezután még szebb és jobb borokat kell készítenünk, nehogy a minket támogatóknak és ránk szavazóknak valaha is csalódást okozzunk.

– Milyen terveid vannak a közelebbi-távolabbi jövőben? Van, aki továbbviszi majd a családi hagyományokat?

– Elsősorban minőségben szeretnék tovább növekedni, szőlőtermelésünket és borászatunkat még versenyképesebbé tenni. Négy gyermekem van, remélem, lesz közülük olyan, aki átveszi tőlem a borász hivatást.

Zalavári László

Kínai kalandok

I. rész: Irány északnyugat, cél Kína!

Kedves olvasóink! Jelen lapszámunkban és a következőkben egy Bajáról elszármazott, világjáró házaspár (Nagy Gabriella és Körmöczi Áron) kalandjait olvashatják arról, miképpen próbálkoztak nyelvtanítással Kínában. A jelenleg éppen Új-Zélandon tartózkodó házaspár a következőket árulja el magáról, és e szavakkal ajánlja most induló sorozatát az olvasó figyelmébe: „Hogy kik vagyunk? Gabi és Áron. Életünk során elvetődünk néhány érdekes helyre, amelyek között fontos pont volt Baja, ahol útjaink összetalálkoztak. Azóta együtt legyűrtük legalább a Föld-Hold távolságot, és többnyire élveztük. Most egy Kínáról szóló beszámolót küldtünk, amely már Új-Zélandon született. Ezek alapján mire számíthat a kedves olvasó, ha velünk tart? Magam sem tudom pontosan, de az biztos, hogy nem az utazási katalógusok cukormázos leírásaira. »A tízezer mérföldes utazás egyetlen lépéssel kezdődik.« (Lao Ce)»

Hogyan indul egy sztori? Pff, sehogy. A világ létezik, az események mennek a maguk útján akkor is, amikor mi máshol vagyunk. Az okok és okozatok követik egymást, néha látszólag logikátlanul, mi pedig megpróbálunk közbevágni valahol a második korszok felénél, hogy „Erről jut eszembe...”

...már vagy a harmadik számot hívtam a telefon melletti listáról, hogy megtudjam, akkor most mi van? Mi a sorsunk? Örökre a reptéri tranzitban ragadtunk? Vízum nélkül csak nyolc órát tartózkodhatunk Ausztráliában. Felzsúfolnak egy másik járatra Új-Zéland felé még a határidő lejárt előtt, vagy túltartózkodunk és kitoloncolnak? Egyáltalán: hogy lehet kitoloncolni azt, aki eleve menni akar, semmi más. Vagy olyankor büntiből maradni kell, és aztán toloncolnak ki? Hamar elkezd kilisztázni az ember agya az örült forgatókönyveket, ha kilenc óra repülés után kellene megoldani valamit, ami a közelmúlt tapasztalatai alapján nem úgy fog menni, ahogy a nagykönyvben meg van írva.

Ekkor szólalt meg a hangosbemondó, hogy ez most már tényleg utolsó felhívás, hogy kedves utasaik – feleségem és én – szélesebben rohanjanak a beszállási kapuhoz. Az események gubancán valahol, valaki meghúzta a megfelelő szálat, mégse késünk le a csatlakozást! Az élet ennyire azért nem adja olcsón a boldogságot: a megadott kapu és a mi pozíciónk közti távolság a lehetséges legnagyobb volt, amit ki lehet mérni a sydneyi reptéren. A reptéri sprint olimpiai szám kéne hogy legyen. Gurulás bőrrönddel, ázsiai turistacsoportokkal és hatalmas Toblerone csokikkal teli duty free-s szatyrokkal. Indulnék, magabiztosságot ad, hogy az első ilyen futásunkat megnyertük.

A gépen a biztonsági öv csattanása lezárta egy újabb szakaszt az életünkben. Micsoda másfél év volt! Jó? Még nem tudom megmondani. Ajánlanám mindenkinek?

Mindenkinek egyáltalán nem. Megbántam? Na, azt biztosan nem.

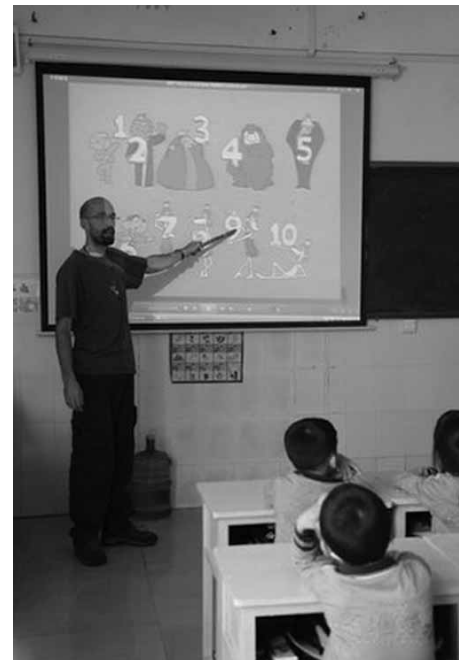
Szóval, vissza az elejére, az életünk közepébe, oda, hogy irány északnyugat, cél Kína! Tudom, keletre van. Mihez képest? Akkor már egy éve nyúztuk egymást, Új-Zéland és én. Nem ment. Nem volt jó. Miért? Nem tudom.

Amikor az ember munkát keres, először azokra a munkákra jelentkezik, amelyek tényleg érdeklik, izgalmasnak hangzanak, jól fizetnek, közel vannak. Aztán elkezdene lefelé araszolni az elvárások, és egyre kevésbé lelkesen kattintok a küldés gombra. Majd eljön az a szakasz, amikor dacból elkezdek az olyan munkákra pályázni, amelyek jó poénnak tűnnek az adott pillanatban. És hát az életnek van humora. Általában senki nem értékeli, de van neki.

Hát így kaptunk egy óvatlan pillanatban állást Kínában, mint angoltanárok. Két magyar, nulla tanítási tapasztalattal. Úgy tűnik, lehet, hogy szeretjük a kihívásokat.

Kína varázslatos világ. Nem úgy, mint mesés kelet, hanem úgy, hogy magikus erők kell hogy mozgassák. Másképp nem lehet, hiszen működik, pedig a normál világ szabályai szerint nem szabadna neki.

Hongkongban landoltunk, ami már Kína, legalábbis ha a kínaiakat kérdezi az ember. Más kérdés, hogy nekünk nem kell ide vízum, ellentétben egy kínai állampolgárral. Ezért is jöttünk ide. Kényelmes pont ahhoz, hogy elintézzük a hivatalos ügyeket. A bürokrácia akkora, hogy saját gravitációs tere van. Vigyázni kell, be ne szippantson, de ha óvatosan közelítünk, akkor elliptikus pályán meg tudjuk kerülni. Kínában nem elég, hogy pecsétes papír van valamiről, a pecsétnek kereknek kell lennie, a pecsétnek pirosnak kell lennie, és az aláírás legyen fekete tollal. Igen, feketével, nem kézzel, mert a bürokrácia kicsit vallás. Néha kibukkan a logika, de jobb, ha nem ke-

A szerző munka közben

ressük. Nekünk volt kerek, piros pecsétes papírunk, fekete aláírással. Több is. Egy az iskolától, hogy meghívják minket tanárnak. Egy a kormányhivataltól, hogy erre ők rábólintanak és még egy, hogy a kettőt összefogja, vagy valami hasonló.

A bürokrácia gépezete úgy pökte vissza a pecsétes (piros, kerek) papírunkat, hogy az íróasztalt nem volt ideje megérinteni. Rossz volt az útlevekszám, ez így nem fog menni.

Nem akarom magunkat olyan rettentően rutinos vén rókának feltüntetni, mint amilyenek vagyunk, de hát ez van: szemünk se rebbent. Most szállt le a gépünk, de nem ez az első napunk Ázsiában, nem ez az első vízum, amelyet itt intézünk. Az élet Ázsiában nem könnyű, de a dolgok mennek maguktól, a kormányok pedig közel sem elég hatékonyak ahhoz, hogy megakadályozzák ezt. Előbb-utóbb minden megol-

Kakukktójas a kínai diákok között

dódik, ha nem is mindig éppen úgy, ahogy az elképzeltük. Tervezni nem is nagyon érdemes; csak a frusztráció forrása, ha az ember azt szeretné, ha Ázsia úgy csinálná, hogy az európainak jó legyen.

Szépen visszaraktuk a papírjainkat a háztizsákba, és kitöltöttünk egy új vízumigénylő lapot, csak most nem a Z (munkavállalói), hanem az L (turista) betűt karikáztuk be. Másnap a kezünkben is volt a 30 napra szóló vízum. Természetesen ezzel munkát nem lehet vállalni – hivatalosan –, de mint említettem, a kormány nem elég hatékony ahhoz, hogy megakadályozza a dolgok elrendeződését.

Az a nép, amely túlélte Maót, különösen azok a konkrét emberek, akik tényleg túlélték a politikai és gazdasági ámokfutást, nem fognak egy pecsétes papír hiánya miatt lemondani egy üzleti lehetőségről, és két fehér ember a tanári karban komoly vonzerőt kölcsönöz egy iskolának. A vonzerő meg egy az egyben váltható júanra a magánoktatás terén. Botrányosan hangzik ez, hozzászoktunk már a politikailag korrekt kifejezésekhez, de Kínában még simán ki lehet írni egy álláshirdetésben nem csak azt, hogy fehér embert akarnak, de akár olyat is, hogy X, Y, vagy Z tartománybeli ne is pályázzon. A gazdaság dübörög, a pénz az isten, Mao elvtárs már csak az anyósülésről integet.

A dübörgés több tényezőnek köszönhető, ezek egyike a rengeteg nyugati beruházás. Nem meglepő módon az átlag nyugati pénzember nem beszéli folyékonyan a mandarint, esetleg tud kérni egy sört, és meg is tudja köszönni, de ez azért eléggé kevés egy gyár üzemeltetéséhez. A kínai nép pedig gazdagodni akar, ide akarja csábítani a tőkét. Ha ennek az az ára, hogy meg kell tanulni angolul, akkor meg fog tanulni angolul. Különösen, ha a párt is rábólint, sőt, mi több: mosolyog is hozzá. Gondolhatnánk, hogy Kína, ha akarná, mondhatná, hogy fityisz, tanuljatok meg ti kínaiul, de ez azért eléggé kontraproduktív lenne több okból is. Először is, a kínai nyelv azért nem olyan egyszerű. Nem azt mondom, hogy

A kínai szuperepressz

nagyon nehéz lenne, de határozottan más a logikája. Persze csak a beszélt nyelvről állítom ezt, mert az írás egy agyrém. Annyira agyrém, hogy még Mao elvtárs is komolyan elgondolkodott, hogy a sok régi dologgal együtt ezt is kivágja az ablakon, de az akkori kenyeres pajtás, Hruscsov elvtárs lebeszélte róla. Szóval senkinek még álmában sem merül fel annak a lehetősége, hogy az amerikai üzletfél hanzsi írásjelekkel küld e-mailt. Ez eddig a logikus része, és ennyi indok elég is lenne, de van azért a háttérben sok hagyomány és érzelem is. Például az 1700-as évekig kimondottan tilos volt bárki idegent megtanítani kínaiul. Annyira tilos volt, hogy ki is végeztek ezért a vétségért embereket. Akkoriban a selyem titkát védték, és most sincs nagyon másként, üzleti érdek, hogy a külföldi ne szaglásszon kínai tolmács nélkül.

Szóval ott vagyunk, hogy ha üzletről van szó, akkor lesz megoldás, és most az üzlet azt kívánja, hogy legyen angoltanár, mert a kormány is azt kívánja, és a szülők is azt kívánják, mert mindenki tudja, hogy angolul beszélni pénzt jelent. Tehát ha turistavízummal érkezünk, akkor se lesz semmi gond, majd találunk rá megoldást. Például teszünk még egy kört Hongkongban, immár tökéletes papírokkal. Úticélunk egyelőre Hunan tartomány fővárosa, Changsha. Hongkongból csak egy ugrás Guangzhou, ismertebb nevén Kanton, ahonnan már jár a szuper gyorsvonat, ami Hongkongot fogja összekötni Pekinggel. Még nincs kész a teljes vonal, néhány hónap, és középen találkoznak a sínek, aztán még néhány év, és elkészül a végső szakasz, amely Hongkong belvárosáig fogja vinni az utasokat. Az út a két végállomás között nyolc óra lesz. Soknak tűnik, de ez a táv repülővel is három óra. Plusz két óra reptéri csomagpizskálás, plusz egy óra a reptérre menet, meg még egy másik, míg a csomagok előkerülnek, útlevelek lepecsételődnék. Aztán már csak a reptértől a városig kell eljutni, és máris ugyanúgy nyolc óránál tartunk. Pihentető? Egyáltalán nem. Ellenben a vonat csendesen suhan át a tájon, és csak a kijelzőről lehet tudni, hogy 300 km/h-val hasítjuk ketté a dél-kínai párat.

Changsha egy ronda nagyváros. Különösebben nem lepte meg egyikünket sem, jártunk már Kínában. Tulajdonképpen minden kínai város ronda. Nem csak úgy finoman hangulattalan vagy szocreál, hanem borzasztó, nyomasztó, embertelen. Mindegyik. „A nagy kormányos” és kulturális forradalma elsöpört mindent, vagyis szinte mindent, ami a régi rendre emlékeztethetett volna, és ezeket húzta fel helyette. De csak szinte mindent, mert ahogy eldugottabb he-

lyeken mondják, „a hegyek magasak és a császár messze van”. Magyarán: mire mindenhol megtudták, hogy kommunizmus és szabadság van, addigra tulajdonképpen vége is lett, és mint régen, megint a pénz az úr. Ne legyen senkinek kétsége, Kínában nincs kommunizmus. Egypártrendszer van, és annak az egy pártnak Kínai Kommunista Párt a neve, az államforma meg Népköztársaság, de nagyjából ezzel a két szóval véget is ér a kommunista berendezkedés.

Changsha kicsit sem volt szerencsésebb, mint bármelyik nagyváros, ráadásul Mao a szomszédban született, a tartomány egyetlen falvának sem volt esélye kimaradni a nagy ötletekből. Senkit ne tévesszen meg a városok szörnyűsége, ez még nem jelenti azt, hogy nem érdemes Kínába vagy Hunanba jönni, legfeljebb azt, hogy el kell szakadni a megszokásoktól. Kínában nem a nagyvárosokat kell megnézni. Legtöbben az egy hét-tíz napba a Peking, Shanghai, Xi'an, avagy Nagy Fal, modern Kína, agyaghadsereg háromszöget próbálják bezsúfolni. Kína esetén azonban a nagyobb pötty a térképen nem jelent több látványosságot. Egészen kevés utánaolvasással lehet gyöngyszemeket találni, sőt csiszolatlan gyémántokat, hovatovább külszíni briliánsbányákat. Egyelőre csak a meddőhányóig jutottunk, hogy csatlakozzunk a csapathoz, amelyet egy többé-kevésbe amatőr ügynök szervezett. A srác maga is meztílabas angoltanárként kezdte, de kihasználta a lehetőséget, és megtanult kínaiul, majd a tanítás mellett elkezdett angoltanárokat kiszervezni kínai iskoláknak.

A hostelben, ahol összejött a társaság, kicsit furcsán éreztük magunkat. A csapat minden tagja angol anyanyelvű volt, és jóval fiatalabb, mint mi. Talán nem meglepő, hogy egyikük sem tanárként végzett. Legtöbben egyenesen az iskolapadból jöttek kalandvágyból, vagy azért, mert a másik lehetőség a hamburgersütés lett volna. Azt hiszem, ahogy mi se, ők se voltak teljesen biztosak abban, hogy mi miért is vagyunk ott. Volt, aki később el is árulta, hogy nagyon kedvesnek találta, ahogy odacsapódtunk hozzájuk. Legalábbis az első napon, mert később a közös sorsunk egy hét gyorstalpaló volt, amelynek a végén mindenki kapott egy szinte valódi oklevelet arról, hogy magasan kvalifikált nyelvtanárnárá váltunk. Az oklevél átvételének pillanatában valószínűleg három generációnyi pedagógus felmenőm riadt fel álmából. Beleértve az elhunytakat is.

Hát így lettünk angoltanárok. Made in China.

Körmöczi Áron

Német lovasság Baján, 1944

III. rész: A katona szabadnapjai

*„Ne korhold a katonákat.
Ők, kiket halálra szántak,
hadd kapják meg, mit kívánnak.
Hadd igyanak, s csókoljanak,
holnap talán meg is halnak.”*

Egészséges életerejük, ifjú életkedvük, amely nagyban segített nekik a megerőltető szolgálat, a szigorú fegyelem elviselésében, a szolgálaton kívül valósággal túláradt bennük, és feledtette a fiatal legényekkel a tőlük nem is olyan messze dúló háborút. A hadviseltek emlékezetében kezdte elhomályosítani a fronton szerzett kegyetlen élményeket, az újoncokkal feledtette, mi vár rájuk. Azt ugyan egy pillanatra sem veszítették szem elől, hogy német katonák – zsoldkönyvük borítóján is ott volt a német katona viselkedésének tízparancsolata –, de vasárnapi kimenőiken mit sem különböztek a hasonló életkorú, szintén az életet élvezni és megismerni akaró mai fiataloktól.

A sport – különösen az atlétika, az ökölvívás, a labdarúgás – kiemelt szerepet játszott a Waffen-SS-nél, nemcsak a kiképzés keretében, hanem a szabadidő eltöltésében is. Ezenkívül még a honvédséggel való kapcsolatok ápolására is jó lehetőséget kínált a sportversenyek rendezése (bár Bajáról sajnos nem rendelkezünk ilyen rendezvényekről készült fényképekkel). A következő kis történet a sportnak e mindhárom aspektusát szemlélteti.

Az elzásziak már öreg katonák voltak, többen közülük már altiszti rangot is elértek a francia hadseregben, a rádiós kiképzés mellett mégis végig kellett csinálniuk az újoncok sportkiképzését is, hogy „be-rozsdásodott tagjaik felfrissüljenek”, visszaálljon gyorsaságuk, robbanékonyságuk. Ehhez egy sportjáték volt a sportkiképzést vezető ifjú hadnagy kedvence. Körbe álltak párosával, az egyik nekiiramodott, a másik utána, s ha utolérte az elől futót, jól hátba vágta, ekkor megfordultak, s az kezdte üldözni emezt. S ha ennek sikerült hátbavágás nélkül egy másik pár elé beérkeznie, akkor szerepét a pár hátsó tagja vette át. Az ifjú hadnagy, sportos fickó, nagy élvezettel játszotta mindig az üldözőt, s rendszerint akkorákat vágott az előtte futó hátára, hogy annak a lélegzete is elállt. Az egyik elzászinak – egykori francia őrmester – ez nem igazán tetszett. „Elém állj!” – kiáltotta oda egyszer a hadnagy előtt rohanó bajtársnak, átvéve így annak helyét. Néhány ugrás után kapott is a hátára egy hatalmasat. Ekkor azonban megfordultak, s most a hadnagy futott az „öreg” elzászi elől. Úgy látszott, könnyen egérutat is nyer, de az elzászi rágyorsított, utolérte, s úgy hátba vágta a hadnagyot, hogy az hosszában elterült a földön, s időbe tellett, mire a legények harsány nevetése közepette feltápáskodott onnan. De sportszerű volt, s folytatódott a játék. Elismerően szólt az elzászihoz: „Ember, maga az-

tán tud futni! Jövő vasárnap feltétlenül ki kell állnia, amikor a honvédekkel fogunk megmérkőzni!”

De mely sportágat űzhetek volna nagyobb szenvedéllyel egy lovashadosztálynál, mint a lósportot? Noha a híradó-zászlóalj gépesített volt, azok az igazi lovasistek pedig, akik a lósportban, elsősorban a díjugratásban még a békeévekben nemzetközi elismertséget szereztek maguknak (a Fegelein-fivérek, Temme, Schönfeldt, von Zastrow stb.), nem városunkban állomásozó szolgálati helyeket láttak el, azért Bajára is kerültek kiváló lovasok.

A hadosztálytörzs június elején rendezett lovaglőversenyt „hazai pályán”, Baján, melyen a helyben állomásozó lovasistek mérték össze tudásukat. Első helyezett Hans Diergarten SS-alezredes (Obersturmbannführer), a hadosztály első (hadművelti) vezérkari tisztje lett, aki hibapont nélkül és pontosan a megszabott minimumidő alatt lovagolta végig az akadálypályát. Második Gert Grau SS-főhadnagy (Obersturmführer) lett, 1 másodperccel maradván el Diergarten mögött. E lovaglőversenyről számos fénykép maradt fenn.

A 17-19 éves fiatalok azonban ugyanolyanok voltak akkoriban is, mint ma – az ifjú katonák számára az igazi felszabadult kikapcsolódást természetesen a szórakozás, a zene, a tánc jelentette. No és a lányok. A katonai vezetés támogatta a baráti kapcsolatok kialakítását, ápolását a helyi és környékbeli lakossággal, s ezek nemcsak egyéni szinten zajlottak, hanem szervezett keretek között is: búcsúk, falusi ünnepek testületileg történő látogatása formájában. A helyi oldalról a magyarországi népi németek szövetsége, a Volksbund volt a szervező. Ez nem jelenti ugyan azt, hogy a kapcsolatok létesítése csak a helyi németiségre korlátozódott volna, ők azonban értelemszerűen kiemelt szerephez jutottak ebben, azért is, minthogy a hadosztály számos katonája, s a frissen bevonult újoncok jelentős része e sváb falvakból származott.

Ezek a találkozások a fiatal katonák számára életük maradandó, máig meghatározó élményét jelentették. Számoljanak be róluk ezért ők maguk!

Heinz Golinski a törzsszállás-parancsnokságról Vaskútra emlékszik: „Pünkösöd idején a vaskúti búcsúba kaptunk meghívást. Schütte hadnagy (Untersturmführer),

Gert Grau főhadnagy, a lovaglőverseny 2. helyezettje

aki a tisztis iskolából frissen érkezve nemrég vette át a motorkerékpáros-szakaszt, megbízást kapott, hogy vezesse küldöttsgünköt. „Sorban és rendben” vonultunk ki, a templomtéren hivatalosan fogadtak bennünket, beszédekkel, s minden, ami hozzátartozik, majd magánházakhoz kaptunk meghívásokat. Engem és egy bajtársamat egy kedves, páratlanul szívélyes család vendéglélt meg. A házigazda két rendkívül csinos lánya valóságos kényeztetett bennünket. Mint kiderült, mindkettőjük férje a mi hadosztályunkban szolgált. Miután ettünk és ittunk, a házigazda felszólította a menyecskéket, hogy vigyenek el bennünket a táncba. Hadosztályunk trombitazenekara több zenekart alakított ki, szétszórtak a különböző vendéglőkre, ők adták a talpalávalót.

Előzőleg természetesen megkaptuk az eligazítást, mikor indulunk vissza Bajára (amit mi persze túl korainak tartottunk). A derék Schütte hadnagynak azonban fejébe szálltak a jó vaskúti borok, így aztán indulásunk elhúzódott. Nekünk, fiatal katonának csodálatos, felejthetetlen élmény volt ez a vasárnap. Vendéglátóink később is még rendszeresen meglátogattak bennünket a polgári iskolában levő szállásunkon, s soha nem jöttek üres kézzel. Vajon mi lett ezekből a szeretetre méltó emberekből?”

A jóvágású német katonák kétségkívül igen kapások és sikeresek voltak a lányok körében – hát még ha repülőgépen érkeztek látogatóba! Ilyen is megesezt. A vaskúti születésű, 1942 óta az SS-lovasságnál szolgáló Josef Pentz őrzetű (Sturmmann) egy alkalommal a hadosztály Gólyájával érkezett Vaskútra, s látogatta meg a lányt, akinek udvarolt. A hatáson természetesen mit sem rontott, hogy magával vitte ezredparancsnokát is, aki mellett tisztiszolga volt.

Ludwig Mückl szakaszvezető (Unterscharführer) a távbeszélőktől Regőcén és Csátalján szerzett hasonló élményeket, különösen szívesen emlékszik az utóbbi községre: „Ahogy egyszer egy terepgyakorlatról tartottunk hazafelé – Uhl hadnagy előrement az őrmesterrel, én vezettem haza a szakaszt, amely a kocsiúton harsányan énekelve menetelt, én pedig a járdán kísérem őket – egy csinos fiatal lány jött oda hozzám biciklin, s illedelmesen köszönve megszólított. Elmondta, hogy a csátaljai faluközösség küldte, hogy meghívja századunkat a falu búcsújába, engem pedig az ő családja szeretne vendégül látni.

A rá következő vasárnap az egész század teherautóra szállt, és Csátaljára mentünk. Parancsnokunk még a falu előtt leszállított bennünket, hogy erkölcsi prédikációt tart-

son. Mindenki úgy viselkedjék, nehogy a német Wehrmacht tekintélye csorbát szenvedjen, s így tovább. Hát, ez aztán nem lesz egyszerű egy olyan faluban, ahol a szőlő a földeken terem, mint a gabona, gondoltam, amint énekszóval meneteltünk be a faluba. Kölni gyerekként, a Rajnától és a Moseltól én csak azt tudtam, hogy a szőlő meredek hegyoldalokon terem; ilyet, mint itt, még nem láttam. A főtéren áttekinthetetlen embertömeg várt bennünket, zászlókkal, zenekarral, polgármesteri üdvözlő beszéddel. Mindenki egy katonát akart meghívni magához, hogy házában megvendégléje. Szememmel azt a lányt kerestem, aki Baján meghívott, s éppen meg is pillantottam, amikor egy előkelő idős úr lépett oda hozzánk – oldalt álltunk néhányan altisztek –, s kalapját levéve bemutatkozott, és meghívott magához. Próbáltam úgy tenni, mintha nem engem szólított volna meg, de a többiek toltak, hogy csak menjek. Ahogy követtem az idős urat, az járt az eszemben, hogy na, most egy koros házaspárhoz kerülsz, s foglalkozhatsz velük egész nap, szép kis kilátások. A házban öreg anyóka fogadott, lehúzta a csizmámat, nem tudtam elhárítani, az pedig, hogy Rajna-menti vagyok, a létező legnagyobb csoda volt számára. Papucsot adott és bevezetett a tisztaszobába, ahol – két fiatal lány ült, lélegzetelállítóan szépek.

A fejedelmi ebéd után a lányok meghívtak a táncba. Megilletődve válaszoltam, hogy rettenetesen sajnálom, de nem tudok táncolni, honnan is tudhatnék, háború van, a Birodalomban nincsenek táncrendezvények, sem tánciskolák, én pedig két évet töltöttem az orosz fronton. De csak

Családoknál

nevettek, hogy majd megtanítanak, így jobbról és balról két gyönyörű lány karján indultam a faluba.”

A birodalmi németekre nagy hatást gyakorolt az itt megtapasztalt jómód, az élelmiszerbőség, amely számukra a háború 5. évében szinte valóságos dolognak tűnt. A híradó századok többször szerveztek is gépkocsival beszerző utakat a falvakba élelmiszeradagjaik feljavítása céljából, a parasztok pedig mindent szívesen adtak.

A rádiós Hans-Otto Wachter Nemesnádudvaron, 1944. július 2-án szerzett életre szóló élményeket, melyeket versbe szedve örökített meg: „Századunk egyszer Nemesnádudvaron búcsúban járt. / Sok fiatal leány itt szerezte élete első mámorát. / De

A zenekar tánczenére hangol. Richard Scheinost klarinéton, Heinz Perschnigg harmonikán, a pozsonyi Rudi Treskon hegedűn

Schmidt főtörzs mit sem bánta ezt, / Őt már előbb elnyomta a szesz. / Feledtették velünk, zene és tánc, / Hogy háborúban áll a világ. / 20.00 órákor indultunk volna haza, / így tervezte századunk Wilhelm főhadnagya. / De ő maga sem volt pontosan ott, / A századtól nem kért ezért bocsánatot. / 22.00 órákor indultak meg a kocsik haza Bajának, / s jóval éjfél után dőltek a bakák az ágyak. / Másnap körlettakarítás – aligha véletlen / Majd gyülekező a gyakorlótéren. / Az ördög büjt szakaszparancsnokunkba, / Nagy meleg volt, hát fűrésztött izzadságunkba, / Nem csoda, még ma is emlékszünk e napokra.”

A 18. életévét a következő héten betöltő Wachter itt hallott először cigányzenét, itt rúgott be, de itt táncolt is életében először, mert a szolgálatvezető őrmester – aki mindig és mindenhol a „század anyja”, mulatságokon pedig gardedámja volt – arra is gondot viselt, hogy a gyengébbik nemmel

való kapcsolatteremtést nehogy megrövidítse a pincesorral történő ismerkedés.

Ámbár Wachter arra is visszaemlékszik, hogy csak kevés „táncba kísérésből” fejlődött ki tartósabb „gyengéd kapcsolat”, ehhez túl kevés idő és alkalom nyílt ezekben a szolgálattal kitöltött hetekben. S még kevesebb ilyen kapcsolatból alakult ki e rövid idő alatt szerelmes összeborulás – egész egyszerűen abban a világban nem ilyen nevelésük volt nemcsak a lányoknak, de az ifjú német katonáknak sem.

Akadtak azért, persze, dörzsöltebb „öreg bakák” és „kikapós menyecskék”, akiket könnyű volt táncba vinni. A július 2-i nemesnáduvari kirándulást az elzászi Charles Ruckey is feljegyezte gondosan vezetett aprócska naplójába, precízen megörökítve a vendéglátót is: „Nemesnáduvar bei Josef Halbländer, Haus 331.” A bejegyzés aztán kissé rejtélyesen folytatód-

dik, s francia nyelven, holott egyébként anyanyelvén, németül vezette naplóját: „búcsú, munka a szalmában”.

A fiatal újoncok többségének azonban semmi ilyesmi nem adatott meg. Meghaltak, mielőtt éltek volna. Ennek tragikumát bárminél jobban szemlélteti a következő kis történet: „Egyikünk, valahonnan Észak-Németországból jött, korrekt volt és megfontolt, kimért volt minden gondolata és szava, egy szóval nem mondott sem többet, sem kevesebbet, mint amennyit kellett. Tüdőlövést kapott, levegőbuborékokkal teli vért köpött, mint egy szökőkút, több volt benne a buborék, mint a vér. Jól lehetett látni a tiszta, kék ég előtt. Tudta, hányadán áll, s így szólt: „Öregem, pedig mennyire szerettem volna egyszer nővel lenni.” Majd hörgött még kicsit, de már nem sokáig.”

Folytatjuk

Pencz Rudolf

Menekülés a középszer elől

(Férfit látok álmaidban. A Rábl Színpad bemutatója, 2014. november 27.)

Egyet előljáróban le kell szögezni: a *Férfit látok álmaidban* (You Will Meet A Tall Stranger) nem tartozik Woody Allen legnagyobb sikerű és legkiemelkedőbb alkotásai közé. Igaz, ebben a 2010-ben készült filmben olyan sztárok szerepeltek, mint Sir Anthony Hopkins, Josh Brolin, Naomi Watts vagy éppen Antonio Banderas, s az ő karakteres játékaik némileg feledtette az egyébként csekély mondanivalót. Azt viszont a filmmel nem éppen csínján bánó kritikusok egy része is megemlítette, hogy olyan, mintha színpadra készült volna: aránylag kevés a szereplője és helyszíne, a szereplők közötti kapcsolatok és konfliktusok számai pedig szorosan összefonódnak egymással. Így aztán egyáltalán nem ördögtől való a gondolat, hogy a mű színpadra kerülhessen; nagy kérdés persze, hogy a fent említett korszakos művészek nélkül képes lesz-e a történet a nézők szórakoztatására és tanulságok levonására.

A „színpad” kifejezés persze ebben az esetben nem szó szerint értendő, hiszen az előadást a Szent László ÁMK Tóth-Pál Zoltán dísztermében tartották, amely teljes hosszában játéktérre alakul át. Ez egyszerre jelent előnyt és hátrányt is. Előny azért, mert – a filmen természetesen – gyakori helyszínváltásokat nem kell a díszletek állandó tologatásával/forgatásával érzékeltetni, ami sok előadás lendületét képes megtörni. (Ötleteken oldották meg az egyes helyszínek ábrá-

zolását, amelyeket gyakran egy-egy jellegzetes bútordarab – íróasztal, kanapé, festőállvány, hitvesi ágy – tesz karakteressé.) Hátrány viszont azért, mert egyes jelenetek a néző aktuális helyétől távol vagy rossz szögben történnek, és így nem minden dialógust lehet elég tisztán érteni. A filmbeli helyszín egyébként London, ennek megjelölésére láthatóan nem törekedtek, de különösebb jelentősége a történet szempontjából nincs is, a sztori nyugati kultúrkörben tulajdonképpen akárhol játszódhatna.

A darab minden szereplője (középpontjában egy család két generációja) menekülni próbálna üresnek érzett életéből: az egyikük, Alfie (Dely Géza) nem hajlandó tudomást venni az öregedésről, és feleségét elhagyva egy egykori callgirl oldalán keresi a boldogságot – hosszú távon persze hiába. Felesége, Helena (Schoblocher Anna) egy szélhámos jósnő búvkörébe kerülve távolodik el egyre jobban a valóságtól, míg lányuk, Sally (Kiss Bernadett) gyermeket nem akaró férjétől elhidegítve arról álmodik, hogy főnöke karjaiban lehet boldogabb, s talán nagy álmát, egy önálló galéria megnyitását is megvalósíthatja. Persze neki sem sikerül, mert a szívtipró főnök csak kihasználja rajongását. Az ő munkanélküli orvos férje, Roy (Bócsa Róbert) pedig írói karrieréről álmodik, csak éppen a hozzá szükséges igazi tehetség és kitartás nélkül, ráadásul egy idő után a csábító szomszéd

*Sally csábító főnökével
(Kiss Bernadett és Csanádi László)*

lányban találja meg a múzsáját. Így aztán senki sem elégedett, de a végén sem lesz az, mert a szereplők kitörési kísérletei vagy kudarcot vallanak, vagy átmeneti sikerélmények után sokkal nagyobb bukás előérzetét hordozzák magukban.

A színpadi változat így nem is tartja fontosnak a klasszikus vígjátéki konvenciót; mert kacagunk bár egyes szereplők gesztusain és a helyzetkomikum adta lehetőségeken, nevetésünk mégis kesernyés: a jók (ha beszélhetünk itt egyáltalán ilyenekről) nem nyerek el jutalmukat, és a mások érzéseit, hiszékenységét, szerelmét kihasználók nem bűnhődnek meg, sőt igazából nevetéssé sem válnak. (Eleve nincs tele a szöveg sziporkázó humorbombákkal, inkább a finom irónia dominál benne.)

Épp ezért persze az előadás végén nincs igazi katarzisélmény sem, és még csak azt sem mondhatjuk, hogy a magunk számára valami nagyon bölcs, életre szóló tanulságot vonhatnánk le, ha csak azt a közhelyet nem, hogy az élet rendkívül igazságtalan, és kár a sorsunk (öregedésünk, elszürkülésünk) elől menekülni, mert úgyis megtalál.

A fentiek alapján a színpadi adaptáció akár unalmas is lehetne, hiszen semmi rendkívüli nem történik, ám az egyes jelenetek és néhány jól megformált szereplő alakítása élvezetessé teszi a nagyjából másfél órás, felvonásokra nem tagolt előadást. Igaz, a női szerepeket alakítók között sokkal több az emlékezetes játék, mint a férfi oldalon; Bencze Judit szinte tündököl a közönséges, valahol mégis vonzó, szexi Charmaine szerepében, de a Sallyt alakító Kiss Bernadett is olyan szenvedéllyel játszik, hogy nem is nagyon értjük, darabbeli férje miért áhítozik a hozzá képest tompább vörös ruhás lányra. A komikus figurák között határozottan tetszik Schoblocher Anna együgyű esetlenkedése, de új párja, Jonathan figurája (Kasza Péter) is jól ki van találva. Talán nem véletlen, hogy a rendező magára osztotta az öregedés elől krónikusan menekülő Alfie szerepét, hiszen a javarészt középiskolás szereplők számára az egész probléma ne-

hezen élhető át. (Persze a szereplő életkorától még Dely Géza is elég messze van, de ettől még szórakoztató.) A filmben ugyanakkor talán jobban érezhető, hogy egy rendkívül gazdag emberről van szó. Nincs könnyű dolga az eredetiben macsós alakú főnököt alakító Csanádi Lászlónak (Greg), akinek persze a színpadon is sorra az ölébe hullanak a nők, de hogy a vagyónán kívül mi a személye varázsa, az rejtve marad. A szereplők tévedéseit olykor helyre tevő, a kusza szálakat összekötő narrátor (Bán Zsuzsanna) szövege nem mindig érthető tisztán, és emiatt a benne rejlő ironia egy része elveszik. Az extrém kinézetű jósnő, Crystal (Seregi Zsuzsanna) szerepében maradtak még lehetőségek, ám jó időben idézett, a játéktér egyik felétől a másikig elérő, közhelyes jóslatai így is mosolyt fakasztanak az arcokra.

Alighanem nem véletlenül hangzik el Ibsen neve a darab során. A norvég mester darabjainak gyakori szereplői hasonló közepszerű figurák, akik küszködnek életükkel, a valódi kitöréshez, eleve irreális álmaik megvalósításához azonban se erejük, se tehetségük nincs. A végsőig kiábrándult szereplőket itt is legfeljebb hamis illúziók teszik boldoggá, a valósággal nem képesek szembenézni. Sikere csak a gátlástalan, másokat kihasználó, majd félredobó

figuráknak van, de ők nem is keresnek többet múltó élvezeteknél és pénzzel megvásárolható örömnél. Így aztán a történetnek nincs (nem is lehet) megnyugtató lezárása; azonban továbbgondolásra készlet: vajon mi történhet ezután az egyes alakokkal? A film színpadra állítása bátor, de sikeres vállalkozás volt, és hasonló kísérleteket a jövőben is szívesen látnánk a bajai színpadokon.

Persze tény, hogy nem éppen megkönyebbülve hagyjuk el a „színházat” az előadás végeztével, de ez nem a játékok hibája. Woody Allen lett olyan megkeseredett szerző idősebb korára, hogy még játékból sem ringatja illúziókba a „végén minden jóra fordul”-típusú fordulatokra váró nézőit. „*Ez hát a sors, és nincs vég semmiben? Nincs és nem is lesz, míg a föld ki nem hal, S meg nem kövülnek élő fiai*” – mondhatjuk Vörösmarty után szabadon, a darab reménytelenségét látva. Ha viszont a színpadon nem életre szóló tanulságokat, a mindennapi gondok feledését várjuk, akkor jól szórakozunk az idén 10 éves Rábl Színpad bemutatóján. És talán saját életünket, szürkének látott hétköznapijainkat is másképp szemléljük, ha tudjuk: mindez sokkal rosszabb is lehetne.

Dr. Mayer János

Újra együtt jókedvűen, szeretetben

45 éves érettségi találkozó a III. Béla Gimnáziumban

Az idősebbektől szoktuk hallani: jó volt „bélásnak” lenni. A 60-as években is az volt.

Mi 1965 szeptemberében gyülekeztünk az ódon falak között; ki a városból, ki valamelyik faluból közléről, ki messzebből jött. Az a hír járta, hogy az I.b osztály matematika tagozatos lesz, de az engedély szeptember 1-jéig nem érkezett meg a gimnázium akkori igazgatójához, dr. Lantosné Kata nénihez.

A patinás falak között kitűnő tanárok oltották belénk a tudás szeretetét, a tudományokat, egymás tiszteletét, és figyeltek emberi tartásunkra. Néhányat név szerint is emlétek közülük. Simonyi tanár úr az ókor történelmét, kultúráját oktatta, Rigó János az irodalmat, nyelvészetet, Patocskai Klára néni a vegytani ismereteket, Sáfrán László a történelmet, Hegedűs tanár úr a matematikát, Oláh és Révfy tanár urak az idegen nyelvet oktatták, és még rajtuk kívül is sok kiváló ember, tanár vett körül minket. Osztályfőnökünk, dr. Mezei Lajosné volt (ma már nekünk is „Mari”, sőt „Marisunk”), aki pályá-

kezdőként kapta meg az osztályt, biológiában jeleskedett, és teszi ezt napjainkig is. Az első évnitőnk egy híján 50 éve volt. 1969-ben 31-en végeztünk.

45 éves érettségi találkozónk idén október 11-én – egyik osztálytársunk jóvoltából – a Duna Szálló különtermében volt. Elmondhatjuk, szerencsések vagyunk, hogy 60 éves korunk felett is még „egyben van” az osztály. Ketten nem jöhettek el a találkozóra: Waitz Jani több mint 30 éve távozott az élők sorából, Bánszky Pistát 15 éve temettük. Sajnos osztályfőnökünk párja, Lajos sem lehetett már velünk – őt afféle 32. osztálytársunkként tartottuk számon.

A „Kivel mi történt?” kérdésre sokféle színes válasz érkezett. Érettségi után – néhány kivétellel – szinte mindenki továbbtanult. Mérmökként, orvosként, tanárként, közgazdászként, borászként dolgoztuk le életünket. Helytálltunk, sikereket értünk el – sokan az új rendszerben vállalkozóként is. Úgy érezzük, nemcsak szakmánkban, hanem ember-

ként is megálltuk a helyünket, és reméljük, hogy ez a jövőben is így lesz.

Szóba kerültek unokáink is, akikre féltő szeretettel tekintünk. Ők már a jövő építői, utódaink utunk folytatásához. Szurkolunk nekik, hogy ők is ilyen jó csapatot, közösséget találjanak, mint amilyenben mi éltünk gimnáziumi éveink alatt.

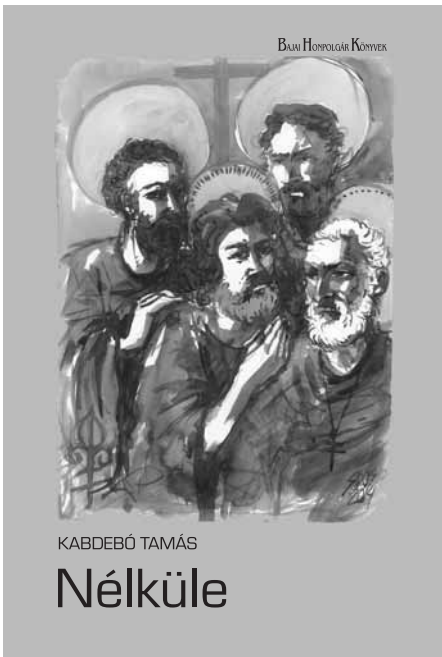
Borozgatással, beszélgetéssel jókedvűen, szeretetben telt el a vacsora utáni néhány óra. Sok emlék szóba került: a bulgáriai nyaralás a 3. osztály elvégzése után, az osztály napi élete stb. Jólesett visszaemlékezni, adomázni. Éjfél után azzal búcsúztunk egymástól, hogy reméljük, 5 év múlva mindenki eljőhet a találkozóra. Osztályfőnökünkötől kaptuk az alábbi üzenetet: „*Várni kell, ha valami késik, / Túrni kell, ha valami rossz, / Sírni kell, ha szívünk vérzik, / Remélni kell, ha biztat a sors. / Emléket őrizni kell, ha szép, / Feledni akkor is kell, ha nehéz.*” Köszönjük a szervezést Bagóczi Csanádnak és Nelinek!

Dr. Kiss Zoltán („Mao”)

„Az idők teljével megsokasodunk...”

Kabdebó Tamás Nélküle című könyvéről

Ünnepek előtt jelent meg Kabdebó Tamás új könyve. A téma bibliai gyökerű, valójában az evangéliumok történetének folytatása.

A szerző drámai formát, keretet választott, ami több szempontból is előnyös: egyrészt a dráma cselekménye mindig jelen idejű, vagyis a szemünk előtt játszódik az események, közvetlenül a szereplők dialógusából bontakozik az ki előttünk (nem narrátor alkalmazásával), vagyis az olvasó (előadás esetén a néző) részese lehet a jeleneteknek, a hitelesség és az „itt és most” hatás erőteljes. Másrészt a konfliktushelyzet adva van: Jézus halála után az apostolok munkája, igehirdetése is veszélyes, társadalomellenes tevékenység, akár a Mesteré volt.

Számomra az első ok a nyomósabb. A történet ugyan Kr. u. 33-ban játszódik, de az író már a cím után határozott jelzést tesz arra, hogy aktualitása van a cselekménynek: „a történeti gúnya alatt a darab mai mivolta nem szorul külön magyarázatra”. Ez a ketősség (bibliai idejűség és a mai társadalomra utalás) mindvégig jól érezhető.

A bibliai történet a Jézus feltámadása utáni 49. napon folytatódik, így pünkösd idején kezdődik, és néhány hét alatt játszódik le. „A darab tulajdonképpeni főhőse Jézus, aki a színen soha nem jelenik meg.” – tudjuk meg magától az írótól. A tanítványok üldöztetése, feladattudatuk jelenik meg: a halászaton kívül az „emberhalászaté”. („Pecálni nem elég, emberhalászok legyetek!”) A tizenegy apostol római kato-

nákkal és a helytartó helyettesével való küzdelme, négyük elfogatásának és megmenekülésének története bontakozik ki a drámában.

A modern világunkra vonatkozó jelentésszféra több lépésben erősödik fel. A szerző jelmezajánlásaként farmerruha és tornacipő szerepel, erre veszik fel a tógát, a tunikát. A szereplőlistán is megjelölt becéző névalakok (Jani, Tomi, Jaksi, Füles (=Fülöp), Barna) sokat sejtetnek már a modern nyelvezetről. Ilyen kifejezésekkel találkozhatunk: kukkol, begazol, pecál, haverom, tesóm, banda, be-rezel, pereputtya, belekutyog, süket duma, illuzionista, húzzátok el a csíkot, bor és kenyér hókusz-pókusz stb. Bőségesen találunk a nyelvhasználaton túl is utalásokat korunk társadalmára, mindennapjaink elemeire: terrorista, gerilla, pacifista vandál; drogos rokon; szürkehályog; (názáreti) szekta. Láthatunk példát megvesztegetésre, amikor az őr (Drago) nem akarja Péterhez engedni feleségét, Sárát, az egy korsó olajat tesz le mellé, mire a reakció: „Várjál. Megszomjaztam. Elmegyek a kúthoz. Ha nem vagyok itt, nem láthatom, megszegették-e a parancsot vagy sem. Ugye?” Vagy Saul szándékának kifejeződése saját munkájának igazolására: „Egyiktek meg fog halni. Mert ha nem, a Tanács még kétkedni fog őszinte buzgalmamban.” Vagy későbbi fenyegetése, zsarolása: „Talan nem kell a bitón végezned. Az öcséd még tizenhét sincs, ugye? Kapernaumban talán menyasszonyod vár rád. Özvegy legyen, mielőtt asszony lehetne? Vagy Pétert öljük meg, esetleg Tamást? Esetleg mindannyiatokat? Valami olyasmiért, ami meg sem történt? Tagadd meg, és elbocsátalak. Itt azon nyomban szabad lehetsz.” Az apostolok szerepköre a rómaiak szemében így fogalmazódik meg: „Tudod, minek hívnak bennünket? Az állam ellenségeinek. Államellenes cselekmények végrehajtóinak.” Talán a kiemelt példák is mutatják, hogy az író párhuzamot von a bibliai történet elképzelt folytatása és korunk társadalmának jellemző vonásai között, mintha nem telt volna el közel kétezer év, az emberi kapcsolatok, bűneink, önzésünk, számításunk – és persze szeretetünk, szeretetvágyunk, összetartásunk szinte változatlan. Ha levesszük a jelmezt (a tógát), éppen olyan embereket találunk alatta, mint amilyenek mi magunk vagyunk. Mondhatnám azt is, hogy ennek a darabnak a főszereplője az Ember, gyarlóságaival és erényeivel együtt.

A dráma műnemén belül a műfaj behatárolása nem egyszerű. Ha az eredeti arisztotelészi meghatározásból indulunk ki, akkor a vígjáték kategóriába illő, hiszen a szomorú, lehangolt kezdés derűs, reményteli helyzettel zárul. Azonban a tipikus vígjátéki elemek hiányoznak, a humor forrása legfeljebb a két kor párhuzamában lelhető fel. A felismerés akár a gúny határát is súrolja.

A cím (*Nélküle*) három jelentésmozzanatot biztosan magába sűrít. Az egyik az apostolok lelkére, érzésvilágára utal: a hiány kifejeződése. A másik feladatuk újszerűsége: Jézus nélkül kell hirdetniük tanait. A harmadik jelentés a rómaiakra, a hitetlenekre, a zord világ képviselőinek életmódjára, értékrendjére utal; elgondolkodtat bennünket, hogy érdemes-e így élni: nélküle, szeretet nélkül, a másik ember tisztelete, megbecsülése nélkül.

Egy pünkösd idején játszódó darab karácsony előtti megjelenése nem tűnik éppen aktuálisnak. Legfeljebb a Bibliához való kötődése miatt gondoltam első pillantásra időszerűnek. Aztán rájöttem, hogy ez nem így van, hiszen a történet lezárása arra biztat mindannyiunkat, hogy soha nem késő hátat fordítani a gonosznak, az érzéketlen világnak, és utat engedni őszinte érzéseinknek, szeretetünknek. „Te pedig fordíts hátat – ne nekünk, hanem a vérengzésnek –, és menj békével. Kövesd példámat: hátra arc!” Karácsony és az évforduló idején mi lehetne ennél aktuálisabb? Hiszen ilyenkor melegszik fel igazán a lelkünk, ilyenkor mérlegelünk, teszünk fogadalmakat, tűzünk ki magunk elé célokat. Ebben mindenkinek segítségére lehet Kabdebó Tamás új könyve. (*Kabdebó Tamás: Nélküle. Bajai Honpolgár Könyvek. Baja, 2014. 40 oldal. A könyv 1000 forintot áron az alábbi címen megvásárolható: Gáti Lászlóné, Baja Türr István u. 5.)*

Nagy Erika

MEGYEI ÉS ORSZÁGOS KITÜNTETÉSEK

A közelmúltban több bajai személyiség is magas megyei és országos kitüntetésben részesült: **Dr. Hegedüs Tibor** csillagász „Bács-Kiskun Megyei Prima Díj” • **Bán Máté** fuvolaművész „Junior Prima Díj” (zeneművészet kategória) • **Kövesdi László** ügyvezető igazgató (Dorker Kft.) „Az Év Mezőgazdaságigép-kereskedője” díjat vehette át. Mindegyiküknek szívből gratulálunk!

A Bajai Honpolgár szerkesztősége

A Bajai Honpolgár tartalommutatója

25. évfolyam (2014)

1. szám (január)

KOTHENCZ Kelemen: Halászi örökség a Duna mentén (1-3.o.)

Városi kitüntetések. Baja Város Képviselő-testületének 2013. december 14-én tartott ünnepi ülésén az alábbiak kaptak kitüntető címet, illetve kitüntető díjat (3.o.)

Állami, illetve megyei kitüntetést kaptak (3.o.)

A Bajai Honpolgár Alapítvány támogatói 2013-ban (4.o.)

SZENTJÓBI-SZABÓ Tibor: Papp Lajos – egy bori túlélő – jegyzeteiből. A beszélő kézirat (4-5.o.)

FÁTRAJ Klára: Egy sorsfordító véletlen kapcsán (5-6.o.)

CSERENKÓ Gábor: Bájos; Találkozások (6-7.o.)

KOVÁCS Zita: A Megbékélés kápolnájának napja (7-8.o.)

Köszönetnyilvánítás (7.o.)

JÁSZ Anikó (összeáll.): Jelentősebb bajai évfordulók 2014-ben (9-10.o.)

SARLÓS István: A piros lámpa kigyulladásáig. Bordélyház-alapítás Baján az első világháború után (10-12.o.)

KOVÁCS Zita: Színek a vízben és a papíron (12-13.o.)

GYÖNGYÖSI János: Tamburás emlékeim. 1. r. (14-16.o.)

JÁSZ Anikó (összeáll.): A Bajai Honpolgár tartalommutatója s2013. (16-19.o.)

KOCH Róbert Ákos - JALOVECZKI Gábor: Kő Pál: III. Béla (19.o.)

NEBOJSZKI László: Védendő védtelenek: a vetési varjú (19-20.o.)

2. szám (február)

REINER Rita: Dunán innen, Dunán túl. Pécsi és bajai foltvarrok közös kiállítása (1-2.o.)

JÁRAI Zoltán: Itt él velünk. Személyes emlékeim Mezei Lajosról (2-3.o.)

GATTI Beáta: Gondolatok a bukovinai székely örökségről (3-4.o.)

KOVÁCS Zita: Barabás Márton könyvtárgyainak kiállítása. A magyar kultúra napján, 2014. január 22-én (4-5.o.)

KABDEBÓ Tamás: Ister éltesse. Haklik Norbert: Egy Duna-regény anatómiája [könyvism.] (6.o.)

B. L. [BÁLINT László]: Kabdebó Tamás 80 éves. A szülőföld, Bácska vonzásában (6-8.o.)

MAYER János: Bedekker regény formában. Könyvismertetés (8-10.o.)

KOVÁCS Zita: Kabdebó Tamás: Róma ír szemmel [könyvismertetés] (10.o.)

DÁNIEL József: Szilárd Leó 1898-1964. Az atomenergia felszabadításának nagy úttörője (11-14.o.)

FÁTRAJ Klára: A tanítóképzés kezdete Baján (14-15.o.)

SARLÓS István: Egy megkésett születésnap üdvözlöt. Baja város köszönti Ferenc Ferdinánd trónörökös 50. születésnapja alkalmából (15-16.o.)

GYÖNGYÖSI János: Tamburás emlékeim. 2. r. (17-19.o.)

LŐRINCZ Gergely: Jánosbám a mennyek országában (19.o.)

NEBOJSZKI László: Védendő védtelenek: a szécinege (20.o.)

3. szám (március)

MAJORCSICSNÉ UJJADY Krisztina: „Víz-Jel” Baján. Egy megvalósult álmom (1-2.o.)

MAYER János: Búcsú a főszerkesztőtől. Bálint László 1933-2014 (3-4.o.)

GERGELY Ferenc: Üzenet a Parnaszuszra (4.o.)

SZENTIVÁNYI Gábor: Emlékezés Bálint Lászlóra (5-6.o.)

FÁTRAJ Klára: Így emlékezem Bálint Lacira (6.o.)

BERNSCHÜTZ Sándor: Búcsú Bálint Lászlótól (7.o.)

SIPOS János: Bálint László emlékére (7-8.o.)

DÁNIEL József: Baja, 1944. március 19. (9-11.o.)

SARLÓS István: Jókai Mór, Baja város 1893. évi díszpolgára (11-13.o.)

LOVRETTY Zoltán: Mezei Lajos a Rotary Klubban (13.o.)

FÁTRAJ Klára: 55 éve felsőfokon (14-15.o.)

LAKI Ferenc: A vízről dióhéjban (15-17.o.)

GYÖNGYÖSI János: Tamburás emlékeim. 3. r. (18-19.o.)

Megjelent dr. Mándics Mihály Csávolyi urbárium 1772 című könyve (19.o.)

NEBOJSZKI László: Védendő védtelenek: a kockás sikló (20.o.)

4. szám (április)

BÁLINT Attila: Emléksorok Bálint László Tanár Úrnak (1.o.)

PÉTER Árpád: Nekrológ Bálint Lászlóról, a magyartanáról, az osztályfőnökről, a gimnáziumi igazgatóról, a főszerkesztőről (2-3.o.)

RICHTER Attila Sebastian: Emlékezés Bálint Lászlóra. Ismét Baján voltunk ... (4.o.)

KEVE Gábor: Gyulavári József (1948-2014) (4-6.o.)

HAMAR Péter: Az utolsó előtti mese, amely szintén rosszul végződik. In memoriam Csáth Géza (6-8.o.)

SÁNDOR Boglárka: Zalavári László múltjáról, jövőjéről és a városi olvasási szokásokról (9-10.o.)

FÁTRAJ Klára: Integráció a bajai főiskolák megtartásáért (11.o.)

Az Erdei László Alapítvány kuratóriuma a Baja Város Hírnevéért díjat Bálint Lászlónak ítélte oda (11.o.)

SARLÓS István: Az 1935. évi országgyűlési választás bajai előkészületei (12-13.o.)

MAYER János: A sírokat még keresni kell. Könyvismertetés (13-14.o.)

JÁRAI Zoltán: Szindbád Baján járt. Rendhagyó könyvismertetés (14-15.o.)

ZALAVÁRI László: Teremnévadó a Kultúrpalotában (16.o.)

SZÓKE György István: Egy falusi tanító könyvtára (Folytatás) (16-18.o.)

MAYER János: Holt költők élöben (Holt költők társasága. A Bajai Fiatalok színházának előadása, Városi Színházterem, 2014. március 17.) (18-19.o.)

NEBOJSZKI László: Védendő védtelenek: a zöld gyík (20.o.)

5. szám (május)

MAYER János: Dózsa György új tükörben. 1. r. A történelmi Dózsa (1-4.o.)

DÁNIEL József: Iskolaév a háború árnyékában. Hetven éve történt (5-6.o.)

SARLÓS István: Kérvények a bajai zsidó fogolytáborból (7-8.o.)

ZALAVÁRI László: Aki mindent tud a bajai labdarúgás bő 100 évéről. Már a Népsport előtt osztályozta a focisták teljesítményét (8-10.o.)

KARSAI Krisztina: Üdvözlőlap Isztambulból [1. r.] (10-11.o.)

SÁNDOR Boglárka: Európai kisebbségek nyomában (11-13.o.)

NEBOJSZKI László: Dagonyázó. Baracskaik történetek, baracskaik emberek. Könyvajánló (13.o.)

KOTHENCZ Kelemen: A hagyományok hálója Hajóson [könyvismertetés] (14-15.o.)

CSEH Béla: Kovács Zita még sokat megelőző, legújabb könyve [könyvismertetés] (15-16.o.)

NEBOJSZKI László: Pályám emlékezete. Könyvajánló (16.o.)

KABDEBÓ Tamás (utószó M. J. [MAYER János]): Megmagyarázom a bizonyítványom (16.o.)

MAYER János: Hogyan kell és hogyan lehet. A Rábl Színház és Zenei Közösség új bemutatója Karinthy Frigyes humoreszkjeiből. 2014. április 10. (17-18.o.)

Kedves Olvasóink! [kérés az adó 1%-ának felajánlására] (18.o.)

FÁBIÁN Borbála: A Nepomuki Szent János-szoborról. (19.o.)

NEBOJSZKI László: Védendő védtelenek: a pipacs (19-20.o.)

6. szám (június)

SÁNDOR Boglárka: Aki szülővel, borral foglalkozik, derűsebben látja a világot. Dr. Sümegi József borász szerint a Hajós-Baja borvidék folyamatosan fejlődik (1-5.o.)

BÁLINT Gábor: In memoriam Gyulavári Jóska (5.o.)

DÁNIEL József: Tudománytörténetünknek a Hold arcára jegyzett lapjai (6-8.o.)

MAYER János: Dózsa György új tükörben. 2. r. Az emlékezet Dózsjája (8-12.o.)

SARLÓS István: A szarajevói [1] merénylet hivatalos bajai visszhangja (12-13.o.)

PÉTER Árpád: Dubai anizsz (13-15.o.)

HEGEDÜS Tibor: Üzenet a Kozmoszból ... avagy: a csátaljai lelet (15-17.o.)

MAROSVÁSÁRHELYINÉ GERGELY Anna: Kinyílnak az egysorosok. A Weöres Sándor évfordulás irodalmi pályázat értékelése (17-18.o.)

KARSAI Krisztina: Képeslapok Isztambulból. 2. r. (19.o.)

NEBOJSZKI László: Védendő védtelenek: a szongáriai cselőpók (20.o.)

7. szám (július)

KOVÁCS Zita: 20 éve hunyt el Miskolczi Ferenc festőművész. Az évfordulóra Baja város a Bagolyvár megnyitásával és a kultúrpalotában nyíló kiállítással tiszteleg. Miskolczi Ferenc (1899-1994) emlékezete (1-2.o.)

ZALAVÁRI László: Nincs az országban vonzóbb hely Bajánál (3-5.o.)

DÁNIEL József: Hetven éve történt a Stauffenberg-merénylet (6-8.o.)

MAYER János: "A jó Isten a vívást és engem egymásnak teremtett". 90 éve született meg Baja máig egyetlen olimpiai aranyérme 1. r. (9-13.o.)

SARLÓS István: A világháború első negatív mellékhatása. A bajai közúti szállítókapaacitások „bevonultatása” (13-14.o.)

JÁSZBERÉNYI Matild: Dani Boglárka kiállítása (14-16.o.)

FARÁDY László: Testvértalálkozók az Ad Libitum kórus (16-17.o.)

GALAMBOS Gábor: Repülőter a Duna árterében. Egy kutatás naplója 2009-2011 (18-19.o.)

NEBOJSZKI László - SCHNEIDER Viktor: Védendő védtelenek: a seregély (19-20.o.)

8. szám (augusztus)

MAYER János: „A jó Isten a vívást és engem egymásnak teremtett”. 90 éve született meg Baja máig egyetlen olimpiai aranyérme 2. r. (1-5.o.)

FEKETE J. József: In memoriam Borbély János (1933-2014). Elment a délszláv irodalom legtermékenyebb fordítója, Baja város remetéje (5-6.o.)

CSERENKÓ Gábor: Egyedül (6.o.)

CSERENKÓ Gábor: Ahogy belépett a füstszagú kocsmába ... (7.o.)

PUMP Gábor: Egypercesek képekben (7-9.o.)

ZALAVÁRI László: Életünk a tánc! Nem versenytánc: község (10-12.o.)

TOMASKOVITY Szabolcs: A katymári Latinovits család nyomában [1. r.] (12-16.o.)

MAYER János (közrea.): Egy első világháborús szerelmeslét Bajáról Franciaországba (17-18.o.)

NEBOJSZKI László: Szenttiszteltetés és népi vallásosság a Vajdaságban. Könyvajánló (18.o.)

SARLÓS István: A Déri-kert megszerzéséről (18-19.o.)

NEBOJSZKI László: Védendő védtelenek: a levendula (20.o.)

9. szám (szeptember)

SARLÓS István: Tanévkezdés a háború árnyékában. A polgári iskola nehézségei 1914 (1-3.o.)

SZÁSZ István: Éljen a háború! Baja 1939-ben. Szubjektív visszaemlékezés (3-5.o.)

KOSZTOLÁNYI Károly: 70 éves érettségi találkozó a III. Béla Gimnáziumban (6.o.)

ZALAVÁRI László: Évtizedek a kosárlabda közelében. "Halhatatlanná" vált egykori játékosai miatt lett mesteredző (6-10.o.)

KOVÁCS T. Sándor: Történetek az „átkos” 1970-es és 80-as évekből. Kabátvásárlás (10-11.o.)

TOMASKOVITY Szabolcs: A katymári Latinovits család nyomában 2. r. (11-14.o.)

SÁNDOR Boglárka: Akkor művészre, mint Pavarotti volt, kötelességünk emlékezni. Gulyás Dénes operáénekes mesterkurzusáról, zenéről, tiszteletéről, gasztronómiáról (14-16.o.)

TÓTH Ferenc: Baja, Bácska légiveszély! (17-18.o.)

PÉTER Árpád: Aszpirin. Egy csodagyógyszer fantasztikus története. Könyvismertetés (19.o.)

NEBOJSZKI László: Védendő védtelenek: a sávós szitakötő (20.o.)

10. szám (október)

PENCZ Rudolf: Német lovasság Baján, 1944. 1. r. A 8. „Florian Geyer” SS-lovashadosztály bevonulása Magyarországra és Bajára (1-5.o.)

KOVÁCS T. Sándor: Történetek az „átkos” 70-es és 80-as évekből. Hiánycikkek. 2. A csavar. (5.o.)

MAYER János: Bajától Brazíliáig és tovább. Menczer Tamással sportriporterségről, futball-világbajnokságról, bajaiságáról (6-8.o.)

SZAUTER Terézia: Kőszegi Henrikné (1937-2014) emlékeztetése (9.o.)

Helyreigazítás a 2014. 9. szám 9. oldalán lévő kép-aláíráshoz. (9.o.)

KOSZTOLÁNYI Károly: A múltó évek tükrében (10.o.)

Bajaiak kitüntetése a Bács-Kiskun Megyei Közgyűlésen (10.o.)

KARSAI Krisztina: Képeslapok Isztambulból. Mindent a szemnek, mindent a szájnak (11-12.o.)

SARLÓS István: Egy bajai címeradomány-lével. 130 éve kapott nemesi címet Natti József fregattkapitány (12-13.o.)

SÁNDOR Boglárka: Mesébe oltott történelem: Elisabeth a színpadon (14-15.o.)

BÁLINT Gábor: Általános iskolai osztálytalálkozó 1959-1963 (15.o.)

KORHECZ PAPP Zsuzsanna: Mathias Hanisch későbarokk vándorfestő bajai kiállítása elé (16-17.o.)

Vodica-Máriakönyve 2014. Zalavári László képriportja (17.o.)

PÉTER Árpád: Egy mentőorvos 50 éve. Könyvismertetés (pro- és epilógussal) (18.o.)

Dr. Nebojszki László kitüntetése (18.o.)

SÜMEGI József: Goethe és a bor (19.o.)

Honpolgár-est a városi könyvtárban (19.o.)

NEBOJSZKI László: Védendő védtelenek: a fekete nadálytő (20.o.)

11. szám (november)

SARLÓS István: Halottak napja a háború árnyékában. Tóth K. szüleinek sírja 100 évvel ezelőtt (1-2.o.)

MAYER János: Egy német kisváros nagy napjai. 600 éve kezdődött a konstanzi zsinat (2-6.o.)

SÁNDOR Boglárka: Tapintható-Láthatatlan: több mint köztéri alkotás (7-9.o.)

KOVÁCS T. Sándor: Történetek az „átkos” 70-es, 80-as évekből. 3. A pfandli és társai (9-10.o.)

PENCZ Rudolf: Német lovasság Baján, 1944. 2. r. A szolgálat az szolgálat (10-13.o.)

MOLNÁR Rozália: Üzenet a múltból (13-14.o.)

BÁN Béla: Egyház és közéleti szerepvállalás (14-15.o.)

KABDEBÓ Tamás: Hogyan került magyar zászló a Holdra? Érdekességek egy emigráns magyar író könyvgyűjteményéből és levelesládájából (16-17.)

Pontosítás (17.o.)

GERGELYNÉ BÉKEI Irén: Találkozásom Ádám Ottóval (18-19.o.)

Előfizetési felhívás (19.o.)

NEBOJSZKI László: Védendő védtelenek: a fekete bodza (19-20.o.)

12. szám (december)

MAYER János: Megújulás a megőrzés jegyében. Mérlegen a 25 éves Bajai Honpolgár (1-3.o.)

NEMES Gábor: Emlékezés a kezdetekre (4-5.o.)

LAKI Ferenc: Születésnapomra (vers) (5.o.)

Köszönetnyilvánítás (5.o.)

ZALAVÁRI László: A jászolra rávetül a kereszt árnyéka. Karácsonyi körkérdés a bajai keresztény felekezetekhez (6-7.o.)

Rövid látogatás (vers) (7.o.)

VANCSURA Péter: Amatőr film a harmincas évekből (8.o.)

STRIEGL István (bev. M. J. [MAYER János]): Kabdebó Péter (1945-2014) emlékére. Kabdebó Péter, a bűvár. Szubjektív megemlékezés (9.o.)

KABDEBÓ Tamás: Péter (vers) (9.o.)

SÁNDOR Boglárka: „Az adót nem elcsalni, hanem optimalizálni kell!” Palik Verával vállalkozásról, lo-kálpatriotizmusról, jubileumról (10-12.o.)

PENCZ Rudolf: Német lovasság Baján, 1944. [3. r.] Közvetett előszó (12-13.o.)

MAYER István: Ukronia. Bevezetés egy alternatív történelmi novellához; Oliphant (14-17.o.)

KOVÁCS T. Sándor: Történetek az „átkos” 70-es, 80-as évekből. 4. A személygépkocsi (17.o.)

SARLÓS István: Erődítési munkálatok a Duna-híd védelmében (18-19.o.)

Banga Szabolcs (1978-2014) [gyászír] (19.o.)

Lapunk támogatói 2014-ben (19.o.)

NEBOJSZKI László: Védendő védtelenek: a gyurgyalag (19-20.o.)

Szerzői névmutató

BÁLINT Attila 4/1;
 BÁLINT Gábor 6/5; 10/15;
 BÁLINT László 2/6;
 BÁN Béla 11/14;
 CSEH Béla 5/15;
 BERNSCHÜTZ Sándor 3/7;
 CSERENKÓ Gábor 1/6; 8/6; 8/7;
 DÁNIEL József 2/11; 3/9; 5/5; 6/6; 7/6;
 FÁBLÁN Borbála 5/19;
 FARÁDY László 7/16;
 FÁTRAJ Klára 1/5; 2/14; 3/6; 3/14; 4/11;
 FEKETE J. József 8/5;
 GALAMBOS Gábor 7/18;
 GATTI Beáta 2/3;
 GERGELY Ferenc 3/4;
 GERGELYNÉ BÉKEI Irén 11/18;
 GYÖNGYÖSI János 1/14; 2/17; 3/18;
 HAMAR Péter 4/6;
 HEGEDŰS Tibor 6/15;
 JALOVECZKI Gábor 1/19;
 JÁRAI Zoltán 2/2; 4/14;
 JÁSZ Anikó 1/9; 1/16;
 JÁSZBERÉNYI Matild 7/14;
 KABDEBÓ Tamás 2/6; 5/16; 11/16; 12/9;
 KARSAI Krisztina 5/10; 6/19; 10/11;
 KEVE Gábor 4/4;
 KOCH Róbert Ákos 1/19;
 KORHECZ PAPP Zsuzsanna 10/16;
 KOSZTOLÁNYI Károly 9/6; 10/10;
 KOTHENCZ Kelemen 1/1; 5/14;
 KOVÁCS T. Sándor 9/10; 10/5; 11/9; 12/17;
 KOVÁCS Zita 1/7; 1/12; 2/4; 2/10; 7/1;
 LAKI Ferenc 3/15; 12/5;
 LOVRETTY Zoltán 3/13;
 LŐRINCZ Gergely 2/19;
 MAJORCSICSNÉ UJJADY Krisztina 3/1;
 MAROSVÁSÁRHELYINÉ Gergely Anna 6/17;
 MAYER István 12/14;

MAYER János 2/8; 3/3; 4/13; 4/18; 5/1; 5/16; 5/17;
 6/8; 7/9; 8/1; 8/17; 10/6; 11/2; 12/1;
 MOLNÁR Rozália 11/13;
 NEBOJSZKI László 1/19; 2/20; 3/20; 4/20; 5/13;
 5/16; 5/19; 6/20; 7/19; 8/18; 8/20; 9/20; 10/20;
 11/19; 12/19;
 NEMES Gábor 12/4;
 PENCZ Rudolf 10/1; 11/10; 12/12;
 PÉTER Árpád 4/2; 6/13; 9/19; 10/18;
 PUMP Gábor 8/7;
 REINER Rita 2/1;
 RICHTER Attila Sebastian 4/4;
 SÁNDOR Boglárka 4/9; 5/11; 6/1; 9/14; 10/14;
 11/7; 12/10;
 SÁRLÓS István 1/10; 2/15; 3/11; 4/12; 5/7; 6/12;
 7/13; 8/18; 9/1; 10/12; 11/1; 12/18;
 SCHNEIDER Viktor 7/19;
 SIPOS János 3/7;
 STRIEGL István 12/9;
 SÜMEGI József 10/19;
 SZÁSZ István 9/3;
 SZAUTER Terézia 10/9;
 SZENTIVÁNYI Gábor 3/5;
 SZENTJÓBI-SZABÓ Tibor 1/4;
 SZÓKE György István 4/16;
 TOMASKOVITY Szabolcs 8/12; 9/11;
 TÓTH Ferenc 9/17;
 VANCSURA Péter 12/8;
 ZALAVÁRI László 4/16; 5/8; 7/3; 8/10; 9/6; 10/17;
 12/6;

Cikksorozatok mutatója:

Dózsa György új tükkörben (Mayer J.)
 1. r. A történelmi Dózsa 5/1;
 2. r. Az emlékezet Dózsája 6/8;
 „A jó Isten a vívást és engem egymásnak teremtett”
 (Mayer J.)
 1. r. 7/9;
 2. r. 8/1;

A katymári Latinovits család nyomában (Tomas-
 kovity Sz.)
 1. r. 8/12;
 2. r. 9/11;
 Német lovasság Baján, 1944. (Penz R.)
 1. r. A 8., „Florian Geyer” SS-lovashadosztály bevo-
 nulása Magyarországra és Bajára 10/1;
 2. r. A szolgálat az szolgálat 11/10;
 [3. r.] Közvetett előszó 12/12;
 Tamburás emlékeim (Gyöngyösi J.)
 1. r. 1/14;
 2. r. 2/17;
 3. r. 3/18;
 Történetek az „átkos” 1970-es és 80-as évekből (Ko-
 vács T. S.)
 1. r. Kabátvásárlás 9/10;
 2. r. Hiánycikkek 10/5;
 3. r. A pfandli és társai 11/9;
 4. r. A személygépkocsi 12/17;
 Üdvözlőlapok Isztambulból (Karsai K.)
 1. r. 5/10;
 2. r. 6/19;
 3. r. 10/11;
 Védendő védtelenek (Nebojszki L.)
 Vetési varjú 1/19;
 Széncinege 2/20;
 Kockás sikló 3/20;
 Zöld gyík 4/20;
 Pipacs 5/19;
 Szongáriai cselőpók 6/20;
 Seregély 7/19;
 Levendula 8/20;
 Sávos szitakötő 9/20;
 Fekete nadálytő 10/20;
 Fekete bodza 11/19;
 Gyurgyalag 12/19;

Összeállította: Jász Anikó

Védendő védtelenek: a berki veréb

Az 1968-ban készült vígjátékunk – *A veréb is madár* – címe szerint más madarak életéhez, mindennapjaihoz hasonló jogokat érdemel a verébfélék (Passeridae) eddig ismert magyarországi reprezentánsaiként a házi veréb (*Passer domesticus*) és a mezei veréb (*Passer montanus*). A család hazai képviselőinek listája a 2014. június 13-án Baja térségében látott berki veréb (*Passer hispaniolensis*) költőpárral tovább gyarapodott: a faj a megtalálással a hazai madárfauna újdonsága lett, és a figyelem most már rá is kiterjedhet.

Tamás Ádám és Schneider Viktor a Bácsszőlősen, Csikérián, Kunbaján, Bácsalmáson, Tataházán, Mátételkén, Bácsbokodon, Bácsborsódon, Katymáron és Madarason

2014. június 12-13-án második alkalommal megrendezett Road Show fehér gólya látványgyűrése során – a bácsborsódi Árpád vezér utca 3. számú ingatlan előtti gólyafészek fiókáinak jelölése közben – egy hím berki verebet vett észre. A verebekről közismert, hogy gyakran albérlői a gólyalakoknak: szívesen vernek tanyát az évek során továbbépülő, egyre magasabbá váló építmények oldalában, az ágak közötti résekben (esetenként seregély is költ ilyen helyeken). Ez most sem volt másként, és a későbbiekben feltűnt a tojó is. A pár tollazatának megfigyelése alapján bizonyossá vált, hogy nem házi verébbel kereszteződött hibrid egyedekről van szó (ilyen példányok a két faj elterjedési területének határvidékén rendszeresen

láthatók). A berki veréb hozzánk legközelebb a szerbiai Vajdaságban – többnyire gólyalakok oldalában – költ. A bácsborsódi megtalálást követően alaposan átvizsgálták Észak-Bácska országhatár menti településeinek gólyafészkeit, a kutatás azonban nem hozott újabb eredményt.

Az egykor a házi veréb alfajának tartott berki veréb Dél-Európában (leginkább a Balkán-félszigeten, Korzikán, Spanyolország déli részén) és Afrika északi partjain költ. A kifejlett madár testhossza 15, szárnyainak fesztávolsága 23-26 centiméter. A hím tollazatát gesztenyebarna fejtető, széles és fekete torokfolt, fekete pettyes testoldal, fehér pofa és ugyanolyan színű szemöldökcsík, többnyire fekete dolmány és váll

jellemzi. Befogott és kézben tartott példányok esetében a tojót a házi veréb megegyező nemű példányaitól viszonylag könnyű, terepi megfigyelésnél jóval nehezebb megkülönböztetni. Általánosságként elmondható, hogy a házi veréb azonos ivarú egyedénél világosabb hasi tollazat és valamivel erőteljesebb csőr jellemzi.

A berki veréb költőterületének nyugati részén általában helyben marad vagy csupán rövid távú vonuló, a keleti vidékeken élők Kis-Ázsia belsőbb részeire is eljutnak. Tavasszal és ősszel ezeken a tájakon gyakran láthatók a faj táplálkozó- és pihenőterületek között mozgó, sok egyedből álló, hullámzóan és aránylag gyorsan repülő csapatai. Mint a bácsborsódi előfordulás is jelzi, a házi verébhez hasonlóan megtalálja helyét az ember közelében, de leginkább a folyók vagy vizes területek körüli bokrokban és facsoportokban figyelhető meg, ahol gyakran telepekben él. A telelőhelyekről visszaérkező vagy helyben maradt madarak jellemzően áprilisban kezdenek költeni (ezt évente kétszer vagy háromszor teszik). A gömb formájú és oldalt található bejárattal kialakított fészkek fű- és szalmaszálakból készül, belsejét a pár tollakkal, pehelytollakkal és állati szőrszálakkal béleli. A 4-8, jellemzően 5-6 ovális alakú tojás gyengén csillogó fényű, halvány kékeszöldes alapszínű és barnás fol-

A fiókáinak szánt eleséggel a csőrében a hím berki veréb

tokkal tarkított. A nagyjából másfél hét után kikelő utódokról mindkét szülő gondoskodik, a fiatalok mintegy két hét múltán hagyják el először a fészket. A terület adta bőséges táplálékkínálatnak köszönhetően Bácsborsódon az első fészkealj kirepülése után a pár másodköltésbe kezdett. A korárból mintegy 20 centiméterre épülő fészkekhez a hím veréb napokig hordta az anyagot.

Meglelt madarak alapvetően magevő, rovarok leginkább a fiókanevelés időszakában szerepelnek étlapján. Gyakorlatilag mindent felvesz, ami eleséggé szoba jöhet. „A berki verebet sehol sem szeretik; ennek persze megvan az alapos oka. Minthogy igen nagy tömegekben fordul elő, az egyiptomi rizsföldeken jelentékeny károkat okoz. Palesztinában, ahol szintén rengeteg van belőle, kártételével az embert elkeseredett ellenségévé tette. Kanária díszparkjaiban és sétányain erélyes védekező eszközökhöz kellett folyamodni vele szemben.” – írta róla Alfred Brehm (In: *Az állatok világa*. 8. kötet, 1933. 222. o.). A leírtak alapján főleg a szántóföldi növénytermesztéssel hasznosított területeken várható – ott is inkább csapatos megjelenés esetén – a magyarországi faunában új fajként felbukkanó berki veréb komolyabb károkozása. A madár jelentősebb egyedszámú hazai előfordulása egyúttal olyan koncepció és kezelési terv kimunkálását igényelné, amellyel összehangolhatók a mezőgazdasági gazdálkodók és a biodiverzitás (biológiai sokféleség) fenntartásának érdekei.

A www.termeszetvedelem.hu internetes oldal adatai alapján a házi és a mezei verebet 2001-től nyilvánították védetté, mindkét faj természetvédelmi eszmei értéke 25 000 Ft lett. A vidékfejlesztési miniszter 100/2012. számú rendelete már csupán a mezei verebet

A megfigyelt tojó

adja meg védettként (az előző összeggel), mellékletében pedig a házi és berki verebet az Európai Közösségben természetvédelmi szempontból jelentős állatfajok közé sorolja. Előzőek mellett a berki veréb LC (Least Concern, azaz nem fenyegetett) kategóriával szerepel a Természetvédelmi Világszövetség (IUCN) Vörös Listáján.

Dr. Nebojszki László – Schneider Viktor

A fotón látható A-típusú fa villanyoszlopra épült gólyafészkek oldalában költött a pár (Schneider Viktor felvételei)

BAJAI HONPOLGÁR

Megjelenik minden hónap első napján
ISSN 1416-4469

Főszerkesztő: Dr. Mayer János
Főmunkatárs: Dr. Nebojszki László
Olvasószerkesztő: Sándor Boglárka

A szerkesztőbizottság tagjai:
Jász Anikó, Kothencz Kelemen,
Kovács Zita, dr. Laki Ferenc,
Sarlós István, Sipos Loránd,
Zalavári László

Lapalapító:
Újvárosi Általános Művelődési Központ

Kiadó:
Bajai Honpolgár Alapítvány

Az alapítvány számlavezető bankja:
OTP Bank Nyrt. Bajai Fiókja
Számlasszám: 11732033 20030119

Postacím:
6500 Baja, Telcs Ede u. 12.

E-mail cím:
bajaihonpolgar@gmail.com

ELŐFIZETÉS: 06-79/322-600

Nyomdai munkák:
Arculat Nyomda Kft.

Baja, Attila u. 15. Tel.: 79/428-944

A szerkesztőség a beküldött kéziratok rövidítésének és stilisztikai javításának jogát fenntartja!